

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Studium humanitní vzdělanosti

Martina Kracíková

Strategie seznamování heterosexuálních žen a mužů

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: doc. Mgr. et Mgr. Jitka Lindová, Ph.D.

Praha 2022

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem na práci pracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně odcitovány a tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Karlově Univerzitě v Praze v knihovně Fakulty humanitních studií a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Praze dne:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucí mé bakalářské práce doc. Mgr. Jitce Lindové, Ph.D. za její nekonečnou trpělivost, za cenné rady, komentáře a pomoc s psáním této práce. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Tereze Vágnerové (Zikánové) za poskytnutí materiálů a následných doplňujících informací k výzkumu. Chtěla bych také poděkovat celé mé rodině a přátelům, kteří mě během studia podporovali a věřili mi.

Anotace

Tato práce se zabývá tematikou strategií seznamování heterosexuálních žen a mužů. Hlavním tématem je pak neverbální chování, které seznamování a dvoření provází. Cílem bylo zjistit, jaké strategie heterosexuální ženy a muži používají a zda se liší u dlouhodobých a krátkodobých vztahů a flirtu. Zároveň jsem chtěla ověřit, zda a jak je rozdílné neverbální chování žen a mužů. Další témata, která jsou předmětem výzkumu, jsou první rande, první sex, hranice vztahu a prostředí, kde vztahy vznikají.

Pro praktickou část této práce byl použit kvalitativní výzkum. Sběr dat proběhl v rámci projektu zabývajícího se Interakcemi mezi jedinci (GAUK – Neverbální projevy dvoření a sexuální orientace). S participanty byl veden rozhovor, který byl přepsán, a data z rozhovorů byla kvalitativně zpracována. Výsledky potvrdily výsledky dosavadních studií, zejména Batemanův princip a Triversovu teorii rodičovských investic.

Klíčová slova: dvoření, neverbální chování, flirt, dlouhodobý vztah, krátkodobý vztah

Annotation

This thesis deals with the topic of dating strategies of heterosexual women and men. The main topic is the non-verbal behavior, that accompanies dating and courtship. The aim was to find out what strategies heterosexual women and men use and whether they differ for long-term and short-term relationships and flirting. At the same time, I wanted to examine whether and how women's and men's nonverbal behaviors differ. Other topics that are the subject of this research are first dates, first sex, relationship boundaries and the environment where relationships often begin to establish.

Qualitative research was used for the practical part of this thesis. The data collection was conducted as part of a project looking at the Interactions between individuals (GAUK - Non-verbal expressions of courtship and sexual orientation). Interviews were conducted with the participants, which were transcribed and the data from the interviews were qualitatively processed. The results confirmed the findings of previous studies, particularly Bateman's principle and Trivers' theory of parental investment.

Key words: courtship, non-verbal behaviour, flirt, long-term relationship, short-term relationships.

Obsah

1. Úvod	7
2. Teoretická část	7
2.1 Dvoření, seznamování se, flirt	7
2.1.1 Fáze dvoření	8
2.1.1.1 Pět fází dvoření dle Givense:.....	8
2.1.1.2 Tři fáze dvoření dle Qesche a Miklousice	8
2.2 Neverbální komunikace	10
2.2.1 Co je to neverbální komunikace a jakou roli hraje při seznamování?.....	10
2.2.2 Neverbální projevy během seznamování.....	11
2.2.2.1 Synchronizace.....	11
2.2.3 Způsoby výzkumu neverbálního chování.....	12
2.2.3.1 Vlastní výpověď	12
2.2.3.2 Pozorování prostřednictvím hodnotících škál	14
2.2.4 Genderové rozdíly v neverbálních projevech mužů a žen během seznamování .	15
2.3 Krátkodobý a dlouhodobý vztah	17
2.3.1 Batemanův princip a Triversova teorie rodičovských investic	18
3. Empirická část.....	22
3.1 Metodologie výzkumu	22
3.1.1 Výzkumný problém, výzkumné otázky.....	22
3.1.2 Výzkumná strategie	23
3.1.3 Výzkumný design a vzorek	23
3.1.4 Technika sběru dat.....	23
3.1.5 Výzkumný design.....	24
3.1.6 Analytické postupy	25
3.1.7 Hodnocení kvality výzkumu.....	25
3.1.8 Etické otázky	26
3.1.9 Výsledky výzkumu	26
3.2 Dlouhodobý vztah.....	27
3.2.1 Způsob seznámení	27
3.2.2 Průběh seznámení, první rande, první sex	31
3.2.4 Neverbální projevy – dlouhodobý vztah	37
3.3 Krátkodobý vztah.....	42
3.3.1 Způsob seznámení	43
3.3.2 Průběh seznámení – první rande.....	45
3.3.3 Neverbální projevy – krátkodobý vztah	45
3.4 Flirt.....	48

3.4.1 Důvod flirtu	48
3.4.2 Neverbální projevy – flirt.....	50
4. Diskuze	53
5. Závěr	55
6. Seznam PoužitÉ literatury	57

1. ÚVOD

Neverbální komunikace je velmi významnou součástí komunikace mezi jedinci nebo skupinami. Může doprovázet komunikaci verbální, ale může probíhat i samostatně. Oblastí, kterou budu ve své práci prozkoumávat, je neverbální komunikace mezi dospělými jedinci opačného pohlaví během seznamování a dvoření. Ke své práci jsem využila data z projektu Interakce mezi jedinci (GAUK – Neverbální projevy dvoření a sexuální orientace).

Věnuji se zejména strategiím, které heterosexuální muži a ženy používají během seznamování. Zajímá mě, jak se muži a ženy chovají, když chtějí zaujmout atraktivní protějšek a navázat s ním vztah; pozornost věnuji zejména neverbálním projevům provázejícím uskutečňování těchto strategií. Zvláště mě zajímá, zda si muži a ženy své neverbální chování uvědomují, a jak oni sami své neverbální chování popisují; jaké jsou nejčastější neverbální projevy u mužů a u žen a také zda se tyto projevy liší.

Další oblastí, které se ve své práci snažím porozumět a popsat ji, je samotné seznamování, dvoření a flirt. Má prostředí, v němž vztah vznikl, vliv na to, zda bude krátkodobý nebo dlouhodobý a uvědomují si účastníci výzkumu hranici, při níž se krátkodobý vztah změnil na dlouhodobý. Oblastí mého zájmu je i první rande.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Dvoření, seznamování se, flirt

Za dvoření můžeme považovat proces, kterým vznikají sexuální vztahy. Neverbální chování je klíčové nejen pro vyjádření lásky v navázaných vztazích, ale také pro vyjádření romantického nebo sexuálního zájmu během námluv (Moore 2010). Cate a Lloyd se ve své stejnojmenné knize vyslovili pro širokou definici dvoření, která zahrnuje jak vztahy, které vedou jak ke svatbě, tak i ty, které končí před svatbou (Cate, Lloyd 1992). Během procesu dvoření si potencionální partneři o sobě navzájem vyměňují informace (Grammer 1990). Flirt je naproti tomu nezávazná komunikace s milostným nebo erotickým kontextem (Moore 2010). Henningsen vyjmenoval 6 různých důvodů flirtu. Patří mezi ně sex, zábava, zkoumání, vztah, sebevědomí a nástroj, tj. snaha dostat od druhé osoby to, co potřebuji (Henningsen 2008). Flirt provází specifické neverbální chování, které nazýváme „flirtovní chování“. Nejčastěji jsou to různé výrazy v obličeji a gesta, kterými mohou být například

hlazení svých vlasů či úprava oblečení. Lidé také při dvoření a flirtu mění polohu svého těla, postoj.

2.1.1 Fáze dvoření

2.1.1.1 Pět fází dvoření dle Givense:

Givens (1978) ve své práci popsal pět fází dvoření. Dle jeho názoru jsou jimi:

1. získávání pozornosti: v okamžiku, kdy si jedinec všimne někoho, kdo se mu líbí a s kým by chtěl navázat kontakt, se snaží upoutat jeho pozornost skrz neverbální signály, např. pootočí tělo směrem k němu, snaží se navázat oční kontakt atd. Jedná se o nezávazný a váhavý přístup, kdy se jedinec v počátku snaží na sebe upozornit potenciálního partnera prostřednictvím neverbálních projevů
2. rozpoznávání vzájemného zájmu a vyjadřování vlastní dostupnosti: druhá fáze je fází vyjadřování zájmu, nebo nezájmu. Zájem lze vyjádřit například úsměvem, postranními pohledy nebo otočením těla směrem k potenciálnímu partnerovi atd. Žena se snaží muže povzbudit, aby k ní přistoupil a oslovil ji. V této fázi také může dojít k tzv. „zmrazení“ to znamená, že se jedinec zasekne v určité poloze a zůstane v ní po určitou dobu, což je důsledek působícího stresu během dvoření
3. interakce, kdy partneři přechází od signálů zájmu ke konverzaci: v případě, že fáze jedna a dvě proběhnou správně, dochází v této fázi dvoření k verbální komunikaci a interakci mezi partnery. To, o čem je tato komunikace, není důležité. Podstatné jsou stále probíhající neverbální projevy, které by měly vyjadřovat oboustranný zájem. V neverbálních signálech nakonec může dojít i u potenciálních partnerů k synchronizaci v pohybu
4. povzbuzení sexuální vášně: v této fázi dochází k uvolnění a neverbální projevy začnou být intimnější. Může dojít k vzájemným dotykům, např. na ruku, ve vlasech. Dvojice se také často posadí, nebo postaví blíž k sobě;
5. rozhodnutí: pohlavní styk

2.1.1.2 Tři fáze dvoření dle Oesche a Miklousice

Další, kdo popsali fáze dvoření, jsou Oesche a Miklousic. Ve své studii z roku 2012 se snaží na vědecké úrovni zhodnotit bestseller deníku New York Times - *The Game: Penetrating the Secret Society of Pickup Artists* (2006). Tato kniha seznámila veřejnost se stále rostoucí komunitou seznamovacích koučů. Jedna z nejznámější osobností v tomto oboru, iluzionista Erik von Markovic, v ní propaguje třífázový model lidského namlouvání: Přitažlivost, Budování vzájemného pohodlí a důvěry a Svádění. Studie Oesche a Miklousice

tvrdí, že mnohá z těchto tvrzení jsou ve skutečnosti podložena solidními empirickými poznatky ze sociální, fyziologické a evoluční psychologie.

1. Přitažlivost, první fáze lidského namlouvání, se zabývá především vytvářením příležitostí k využití vyvinutých signálů pro to, co ženy obecně považují u mužů za atraktivní. Jak je definována sociálními psychology, přitažlivost je obvykle popisována jako pozitivní hodnocení druhé osoby jedincem a jako touha navázat s touto osobou kontakt nebo fyzickou intimitu. Během této fáze dochází ke dvěma typům zahájení konverzace, která má naznačit romantický zájem – přímé a nepřímé zahájení konverzace. Přímá konverzace obvykle začíná velmi odvážným a přímočarým prohlášením přímo k potenciálnímu milostnému partnerovi. Tento typ komunikace se zdá jako velmi úspěšný a vyvolává okamžitou přitažlivost. Výzkumy naznačují, že projevy sociální dominance, společenského riskování a odvahy jsou pro ženy často přitažlivé
2. Druhým typem konverzace je konverzace nepřímá, ta začíná otázkou, či poznámkou, která má pouze upoutat pozornost a cílem je pouze hladké zahájení konverzace a naznačení zájmu. Velká hodnota je u takového typu zahájení konverzace připisována humoru. Smysl pro humor patří k velmi vysoce hodnoceným vlastnostem, která zvyšuje atraktivitu potenciálního partnera.
3. Druhou fází lidského dvoření je dle Oesche a Miklousice fáze nazývaná jako pohodlí a důvěra. Tato fáze je důležitá před skutečným začátkem svádění. Je důležité se v této fázi cítit příjemně, nenásilně, a také jak je zde velmi důležitá upřímnost. V této fázi dvoření je jedním z nejdůležitějších neverbálních projevů dotek. Dotek je neverbální projev, který dokáže komplexně sdělovat emoce jako štěstí, překvapení, vděčnost, sympatie a láska, a to mezi neznámými jedinci i zavedenými páry
4. Poslední údajná fáze dvoření či namlouvání je svádění. Ta začíná poté, co se mezi dvěma osobami vytvoří vzájemná přitažlivost, pohodlí a důvěra.

2.1.2 První sex

Jaký vliv má načasování prvního sexu na vytváření vztahu? V mém výzkumu je téma prvního sexu důležité kvůli posouzení, zda má vliv na to, zda se ze vztahu stane vztah dlouhodobý. Ptala jsem se i na to, zda byl sex důvodem flirtu. Jaký vliv má načasování prvního sexu se svým romantickým partnerem na následnou stabilitu a kvalitu vztahu? Je více než pravděpodobné, že to, kdy mají partneri první sex, má na vývoj vztahu vliv.

Předmanželský sex se stal normativní součástí párového života ve Spojených státech a dalších moderních společnostech (Laumann et al. 1994). Přestože sexuální vztahy jsou součástí současného scénáře randění pro většinu párů, existují důkazy o tom, že se páry liší v tempu a načasování, ve kterém iniciují sex ve svých vztazích. Analýzy využívající údajů z Národní longitudinální studie dospívající mládeže (National Longitudinal Study of Adolescent Health (Add Health) ukazují, že přibližně 50 % respondentů nesezdaných párů mladých dospělých naváže sexuální vztah během prvního měsíce chození, zatímco 25 % z nich zahájí sexuální styk po jednom měsíci chození až tři měsíce po začátku randění a malá část párů čeká se zahájením sexuálního života až do svatby. (Sassler, Kamp Dush, 2009).

Jak definujeme rande? Rande (z franc. *rendez-vous*) je schůzka dvou lidí, kteří se chtějí seznámit a případně navázat trvalejší vztah. Na rande se dva lidé teprve poznávají a zhodnocují, zda má smysl pokračovat v dalších schůzkách. Za rande se dají rovněž považovat setkání následující po prvním, kdy dochází k hlubšímu poznávání, rozvoji zamilovanosti a prvnímu intimnímu kontaktu. Rande může vyústit v přátelství, milenecký poměr nebo vážný vztah nebo také v nic dalšího (Wikipedie 2021).

2.2 Neverbální komunikace

2.2.1 Co je to neverbální komunikace a jakou roli hraje při seznamování?

Jedná se o podstatou součást lidské interakce; projevuje se jako dorozumívání se beze slov, tzv. „nevyslovený dialog“, různé typy „vzkazů“, které lidé vysílají k druhému, čímž nahrazují slova. Úspěšné mezilidské vztahy závisí na schopnosti neverbálně se vyjádřit a porozumět neverbální komunikaci druhých (Burgoon et al 2016). Neverbální komunikace hraje v našich životech důležitou roli. Je nejčastěji využívanou strategií, kterou lidé vyjadřují svůj sexuální zájem. Velkou výhodou neverbální komunikace oproti verbální je možnost ignorace či odmítnutí, aniž by to jednu ze stran mohlo výrazněji poškodit (Renninger et al. 2004). Zároveň je třeba zdůraznit, že neverbální chování je proces zčásti neuvědomovaný a bezprostřední. I když se jedinec snaží o sobě nic nesdělovat (nekomunikovat), tak o sobě jiné osobě většinou přece jenom nějaké informace poskytuje, ačkoli nevědomě. (Richmond, McCroskey 2004).

Neverbální komunikace zahrnuje širokou oblast toho, co signalizujeme beze slov či spolu se slovy jako doprovod slovní komunikace. Neverbální projev provází i naše mlčení, tj. nehnutý obličej, strnulý výraz i klid těla. Neverbálně komunikujeme (Vybíral 2009):

1. gesty, pohyby hlavou a dalšími pohyby těla
2. postoji těla

3. výrazy tváře (mimikou)
4. pohledy očí
5. volbou a změnami vzdálenosti, zaujímáním pozice v prostoru (přibližováním a oddalováním se)
6. tělesným kontaktem (dotyky)
7. tónem hlasu a dalšími aspekty řeči
8. oblečením, zdobností, fyzickými a jinými aspekty vlastního zjevu

2.2.2 Neverbální projevy během seznamování

Neverbální projevy, které muži a ženy činí během seznamování či flirtování, mají na úspěch seznámení velmi významný vliv. To, jak někdo vypadá, jaká dělá gesta, jakou má mimiku a výraz, je to první, čeho si lidé při seznamování všímají. Podle odborníků je neverbální chování zásadní nejen pro projevení lásky v již vzniklých vztazích, ale i pro vyjádření sexuálního a romantického zájmu během dvoření (Moore 2010). Neverbálním projevům je přikládána větší váha než verbálním. A ženy jsou k neverbálním sdělením velmi citlivé (Renninger et al. 2004). Je to ženino neverbální chování, zejména mimika, které namlouvání ovlivňuje (Kendon, 1975). Existují rozdíly ve strategiích při seznamování, které muži či ženy dělají, pokud chtějí navázat krátkodobý, či dlouhodobý vztah. Muži, kteří hledají jen krátkodobý vztah, vyjadřují svůj zájem napřímo, zatímco ženy jim k takovému přístupu dávají podněty. Vzhledem k tomu, že muži častěji než ženy hledají krátkodobé partnery, mají ženy na trhu s krátkodobými vztahy větší šanci a tyto sexuální signály jsou pro ně účinné. Muži také někdy ženy klamou a často zájem o dlouhodobý vztah předstírají, i když chtějí získat jen krátkodobý sex (Buss 2016).

2.2.2.1 Synchronizace

Velmi zajímavým fenoménem, který je přítomen nejen v neverbálním vyjadřování během dvoření, ale ve všech aspektech našeho společenského života, je synchronizace. Pomáhá nám vyjednávat naše každodenní interakce „tváří v tvář“. Tato „synchronní hypotéza“ tvrdí, že lidé neinteragují náhodně nebo nezávisle, ale koordinují a synchronizují své chování s ostatními (Bernieri, Rosenthal 1991). Fenomén „synchronizace“ lze definovat jako přesné načasování a koordinace pohybů tak, aby se časově shodovaly nebo byly v rytmu s pohyby druhého člověka (Grammer 1998). Podle Grammera hraje synchronizace významnou roli v lidských námluvách; byly pozorovány krátké synchronní pohyby namlouvajícího se páru, po nichž následovala desynchronizace. Synchronizace pohybů by

mohla odrážet aktivní a zúčastněný pozitivní vztah, spojený s pocity pozitivitu, zájmu, porozumění. Celkové prožívání vztahu je tvořeno interpersonální koordinací spolu s emocionální pozitivitou a zaměřením pozornosti. Ukázalo se, že lidé vnímají druhé jako sobě podobnější, když je jejich chování shodné, a lidé, kteří projevují podobné postoje, jsou hodnoceni jako lidé s lepším vztahem.

2.2.3 Způsoby výzkumu neverbálního chování

2.2.3.1 Vlastní výpověď

Nejčastěji používanou metodou zkoumání neverbálního chování je, zdá se, vlastní výpověď. Tyto výpovědi lze vyčíst zejména z deníků, rozhovorů a dotazníků. I v mém výzkumu pracuji s rozhovory, ve kterých měli účastníci popisovat, zda si své neverbální projevy uvědomují, a zda je dokážou popsat. Mnoho výzkumníků se raději ptalo na neverbální projevy, než by provádělo terénní nebo laboratorní pozorování. V roce 1978 provedl Jesser průzkum mezi univerzitními studenty, jichž se ptal na jejich sexuální postoje, reakce a iniciace. Jedna část studie se zaměřuje na zjištění, jaké sexuální signální chování používají muži a ženy a jejich partneři. Nejčastěji používané strategie signalizace sexuálního zájmu byly neverbální; více než 70 % mužů i žen z tohoto vzorku uvedlo, že partnera přesvědčovali k sexu pomocí strategií dotýkání (tulení, líbání atd.) a dotýkání se rukou kdekoli po těle. Mezi další neverbální chování patřil oční kontakt, škádlení nebo hra, například lehké pošťuchování (Jesser 1978) V další studii, kde McCormiková také využila metodu vlastní výpovědi, vypovídali svobodní studenti. Studie proběhla formou dotazníků a týkala se skutečných a očekávaných rozdílů mezi muži a ženami v používání deseti strategií, jak zaujmout tak, aby získali pohlavní styk, nebo se mu naopak vyhnuli. Těmito strategiemi byly:

- odměna (dary, služby, lichotky výměnou za dodržování pravidel)
- nátlak - trestání nebo vyhrožování potrestáním za nedodržení podmínek odebráním zdrojů nebo služeb nebo sdílením negativních pocitů
- logika - použití racionálních, ale ne morálních argumentů k přesvědčení partnera, aby měl nebo neměl pohlavní styk
- informace - sdělit partnerovi, zda si přeje nebo nepřeje sex, a to otevřeným nebo přímým způsobem
- manipulace - naznačování sexuálních záměrů nenápadnou změnou vzhledu, prostředí nebo tématu rozhovoru

- řeč těla - používání výrazu obličeje, postoje, fyzické vzdálenosti a relativně jemných gest ke sdělení sexuálních záměrů
- klamání - strategie, jak mít sex nebo se mu vyhnout, která spočívá v poskytnutí nepravdivých informací
- moralizování - říkat dotyčnému, že je legitimním nebo společensky schváleným právem mít pohlavní styk nebo se mu vyhýbat
- konceptualizace vztahu - ovlivňování rande tím, že mluvíte o vztahu a dáváte najevo, že vám záleží na jeho pocitech.
- svádění - určitý plán, jak krok za krokem přimět partnera k pohlavnímu styku, zejména plán zaměřený na sexuální stimulaci partnera

Jak se předpokládalo, muži i ženy považovali neverbální strategie vedoucí k sexu za používané převážně muži a strategie pro vyhýbání se sexu za používané převážně ženami. Postoje k sexuálním rolím však nesouvisely s očekáváním studentů ohledně sexuálních styků. Jak tradiční, tak pro-feminističtí studenti očekávali, že strategie pro provozování sexu budou používat převážně muži a strategie pro vyhýbání se sexu budou používat převážně ženy. Ukázalo se, že studenti stále stereotypně považují sex za mužský cíl a vyhýbání se sexu za ženský cíl. Muži a ženy si byli nečekaně podobní v osobních strategiích ovlivňování sexuálního styku. Muži i ženy uváděli, že používají více nepřímých strategií k tomu, aby měli sex, a více přímých strategií k tomu, aby se sexu vyhnuli. Tato zjištění naznačují, že pokud muži a ženy sdílejí stejné cíle (například mít sex nebo se mu vyhnout), očekávané rozdíly mezi mužskými a ženskými ovlivňujícími činiteli mizí (McCormick, 1979). Na tomto místě je třeba upozornit, že se jedná o starší studii.

V další studii, kterou provedli de Weerth a Kalma formou dotazníků, měli studenti odpovídat na to, jaké strategie používají, pokud chtějí dát najevo zájem osobě opačného pohlaví. Výsledky ukázaly až 84 různých iniciačních projevů včetně neverbálních, kterými studenti projevují zájem o seznámení. Toto je pět nejčastěji popisovaných neverbálních projevů:

- oční kontakt, snaha podívat se do očí, dívat se často a dlouho
- oční kontakt spojený s dalším neverbálním projevem, například mrknutí, přátelský úsměv, sladký úsměv
- zkrácení vzdálenosti – sednout si, nebo se postavit blíž, jít se projít okolo, zůstat blízko něj/ní
- zkrácení vzdálenosti následované řečí – přistoupit k němu a začít mluvit

- přitáhnutí pozornosti – snažit se vypadat co nejkrásnější, chovat se drsně, chovat se zábavně, udělat něco neočekávaného, dělat legrační grimasy, pokusit se, aby zaslechl vaší konverzaci

Bez ohledu na pohlaví většina respondentů uvedla, že oni udělali v rámci dvoření první signál, než by čekali na signál od protějšku. Nejčastěji popisovaným neverbálním projevem byl u obou pohlaví oční kontakt. Oční kontakt spojený s dalším neverbálním projevem byl u žen na třetím místě, u mužů až na pátém (de Weerth, Kalma 1995).

Ačkoli byly nalezeny rozdíly mezi neverbálním chováním mužů a žen tak, jak ho sami popisují, mohly by být tyto popisované rozdíly zavádějící. Jak ve své práci píše T. Perper, data, která pocházejí z přímého pozorování, dokládají, že přestože muži popisují, že sami první oslovují ženy, dělají to až poté, kdy jim ženy naznačí, že o ně mají zájem (Perper 1985).

Některé studie se snaží porovnat, zda má věk, pohlaví, dosažené vzdělání a také víra vliv na to, jaké neverbální projevy muži a ženy používají. Takovýto výzkum provedli Downey a Vitulli s vysokoškolskými studenty, které roztrídili do několika demografických skupin podle 7 demografických proměnných, včetně rodinného stavu, pohlaví, věku, dosaženého vysokoškolského vzdělání, průměrných známek, etnického původu a náboženské příslušnosti. Dotazník o 32 položkách týkající se mezilidského flirtování byl sestaven tak, aby reprezentoval širokou škálu situací. Dotazník byl zadán studentům ve třídě. Analýza rozptylu podle pořadí aplikovaná na jednotlivé položky napříč různými demografickými skupinami nabídla podporu pro některé obecně rozšířené názory, jako například zjištění, že muži projevují větší zájem o opětování flirtu, a že u ženatých/vdaných lidí je méně pravděpodobné, že budou chtít na flirt navázat. Jiné výsledky byly poměrně nečekané, například, že ženy a svobodní lidé jsou méně optimističtí ohledně počtu lidí, které by mohli "svést", kdyby se o to rozhodli pokusit. Nebyly zjištěny žádné rozdíly podle náboženské příslušnosti. Muži častěji uváděli, že by flirtovní chování použili i k svádění vdané ženy. Svobodní respondenti přiznali, že flirtování používají i pokud mají o partnera vážný zájem, ale přitom flirt považují za hru, či zábavu. (Downey, Vitulli 1987).

2.2.3.2 Pozorování prostřednictvím hodnotících škál

Existují i jiné způsoby, jak pozorovat a zkoumat neverbální chování. Jedním z těchto způsobů je i pozorování prostřednictvím hodnotících škál. Při takovýchto výzkumech jsou participanti zároveň hodnotitelé, kteří popisují, jaké neverbální chování vidí (např. na videu).

Jednou ze studií, která byla v této oblasti provedena, je studie Clorea a kolektivu (1975). Této studii se zúčastnilo přes tři sta univerzitních studentů. Studentům přehráli třicetiminutové video o seznamovacích schůzkách různých mužů a žen. Video bylo bez zvuku a do tváře bylo vidět pouze ženám. Studenti měli popisovat neverbální projevy, které na videu viděli. Video bylo různým skupinám zastaveno v různém čase. Jedna ze skupin studentů měla popsat, jak jim žena a muž z rozhovoru byli sympatičtí. Hodnocení studentů se lišilo podle toho, zda video skončilo vřelými, nebo chladnými neverbálními projevy. Záleželo také na pořadí, v jakém byly neverbální projevy prováděny. Jako potenciálně více atraktivní byli popisováni ti, kteří od chladných projevů přešli k vřelým, oproti těm, kteří od začátku předváděli pouze vřelé projevy. Záleží také na tom, zda zpětnou vazbu poskytuje muž, či žena. Pozorovatelé také mohou připisovat větší atraktivitu mužskému příjemci, pokud žena vysílá vřelé neverbální projevy. Do vřelých projevů byly zařazeny neverbální projevy, jako jsou hraní si s nějakým předmětem (např. tužka či prstýnek), častý úsměv, používání výrazných gest rukama, dotek, zvrásnění obličeje, olizování rtů. Za chladné projevy jsou považovány projevy jako je málo gest, strnulý postoj, tvář bez úsměvu. Z výzkumu mimo jiné vyplynulo, že lidé, kteří používají vřelé neverbální chování, jsou daleko více atraktivní.

2.2.4 Genderové rozdíly v neverbálních projevech mužů a žen během seznamování

Jedním z témat mé bakalářské práce jsou i rozdíly mezi neverbálním chováním žen a mužů. Několik studií na toto téma již existuje, ovšem takových, kde je jako technika sběru dat použit rozhovor a data jsou poté zpracována z vlastních výpovědí participantů, není mnoho, nebo jsou staršího data. I proto bude náš výzkum, doufám, přínosem a posune poznání v této oblasti alespoň o malý krok dopředu.

Jedním z výzkumů, který se zabývá genderovými rozdíly v neverbálním chování, je výzkum z roku 1989, který provedli McCormiková a Jones. Výzkum proběhl formou terénního pozorování chování 70 párů v barech. Tato studie ukázala, že ženy hrají při navazování i během flirtu nenápadnou, ale přesto významnou roli. V porovnání s muži se ženy častěji dívaly na své partnery, předváděly pozitivní výrazy v obličeji, krátce se dotýkaly svých partnerů, používaly pečující gesta (grooming gestures) a uzavřené postoje těla. Muži naopak používali více intimních dotyků než ženy. Rozdíly ve flirtování související s pohlavím se lišily také v čase; ženy flirtování více stupňovaly na začátku interakce a muži později. Páry také prováděly více nepřetržitých a intimních doteků v pozdějším stadiu flirtu na rozdíl od dřívějšího (McCormik, Jones 1989).

Po navázání kontaktu mezi flirtujícími partnery, mají muži a ženy tendenci se lišit ve způsobu, jakým používají doteky ke sdělení zájmu a k stupňování interakce. Ženy se i nadále dotýkají více než muži, a také se dotýkají svého partnera krátkými a nenucenými způsoby, které jsou vnímány jako projev hravosti a náklonnosti. Muži mají naproti tomu tendenci se dotýkat důvěrněji a déle a jejich doteky jsou vnímány jako silněji sexuální (McCormick, Jones 1989).

Moore analyzovala projevy žen během seznamování, vytvořila katalog, který obsahoval padesát dva typů neverbálního chování žen během dvoření. Mezi nejčastější projevy patří letný pohled, úprava oblečení, úsměv, kývnutí hlavou, polibek a naklonění se dopředu. Ženské neverbální projevy byly natolik nápadné, že trénovaní výzkumníci mohli jejich frekvenci dopředu s velkou úspěšností odhadovat. Moore zjistila, že když se žena nějakým způsobem neverbálně projevila (například pohledem do očí, trvající jen krátkou dobu), došlo tím k přitáhnutí či udržení mužovy pozornosti (Moore 1998).

Renninger s kolektivem provedla v roce 2004 dvě studie. První studie probíhala během 14 večerů ve třech barech a zúčastnilo se jí čtyřicet mužů ve věku 21–34 let (průměrný věk byl 24 let). Druhá studie probíhala také v barech, ale porovnávala chování mužů, pokud byly nebo nebyly přítomny ženy. Cílem bylo prozkoumat mužské neverbální chování, jeho vzorce a důsledky v kontextu námluv. Zda muži, kteří úspěšně navázali kontakt se ženami, vykazují jiné neverbální chování oproti mužům, kteří tento kontakt nenavázali. Předpokládali, že se během pozorování objeví přinejmenším šest druhů mužského neverbálního chování. Šlo o intrasexuální dotyk, prostorově maximalizační pohyby, letmé pohledy, gestikulace a automatická gesta (tření si obličeje, škrábání, hraní si s určitými částmi obličeje, např. ušima nebo s vlasy). Takové chování může plynout i z nervozity (třeba z přiblížení). Někdy toto chování může být až přehnané, a tím podává informaci o emočním stavu jednatelů. První studie probíhala během čtrnácti večerů v barech, které byly v blízkosti vysokoškolských kampusů. Pozorovatele si vybrali muže, kteří neseděli na oddělených místech, byli obklopeni alespoň 10 lidmi a nepřišli do baru se ženou. Jejich projevy, byly jednak nahrávány, jednak popisovány a zapisovány pozorovatelkami, z nichž jedna nebyla seznámena s původními předpoklady. Pozorovatelky seděly u vedlejšího stolu, jedna z nich zády k pozorovanému muži. Dále byli přítomni i dva mužští výzkumníci, kteří seděli každý zvlášť a zapisovali svá pozorování. Poté byli pozorovatelé i sledovaní muži požádáni o vyplnění dotazníku. Z výsledku vyplynulo následující: Protahováním končetin se muž stává nápadnějším a připoutá tak pozornost ženy. Dále studie potvrdila, že úspěšněji se muž seznámí, pokud sedí vzpřímeně a postoj jeho těla je otevřený (na rozdíl od muže, který má uzavřený postoj a sedí skrčeně). Následně bylo zjištěno, že muži během dvoření

používají více gestikulaci rukou. Gestikulace otevřenými dlaněmi signalizuje otevření a projevení souhlasu; častější gestikulace rukama ukazuje vyšší společenské postavení. Celkově jsou v seznamování úspěšnější muži, kteří více gestikulují, a ti, kteří se během dvoření dívají ženám častěji do očí a signalizují tím svůj zájem o seznámení. Zjistila také, že muži, kteří se úspěšně seznamují se ženami, vykazují určité prvky neverbálního chování ještě před navázáním kontaktu. Takoví muži se více rozhlížejí, pohybují se tak, aby zabrali více prostoru. Ve své práci Renninger také uvádí, že přestože je to většinou muž, který během seznamování první navazuje verbální kontakt, většinou se zdráhá ho udělat, pokud nejdříve neobdrží neverbální signál, například oční kontakt, od ženy. Druhá studie poté ukázala, že pokud se v přítomnosti muže objeví žena, dojde k významnému nárůstu ve 3 kategoriích neverbálních projevů, zejména u prostorově maximalizačních pohybů, automanipulačního chování (tření si tváře) a letných pohledů (Renninger et al. 2004).

V kontextu dvoření je třeba uvést, že existuje i tzv. „flirtovní chování“, což je řada mimických výrazů a gest. Patří do něj různé druhy pohledů (např. házení očkem), různé laškovné úsměvy, jemné doteky, úprava vlastního zevnějšku či oblečení atd. (Moore 2010). Funkce flirtovního chování je rozporuplná. Je jím sdělován romantický či sexuální zájem o druhého jedince, a zároveň je jím tento zájem maskován z důvodu vysokého rizika odmítnutí nebo zesměšnění, kterému by mohl být jedinec vystaven, pokud by projevil svůj zájem přímo (Renninger et al. 2004).

Studium neverbálního chování kvalitativního i kvantitativního může být v budoucnosti další důležitou oblastí pro pochopení výběru partnera a sociálního chování během seznamování.

2.3 Krátkodobý a dlouhodobý vztah

Vědci, zabývající se partnerskými vztahy, často rozlišují krátkodobé a dlouhodobé vztahy. Podle Perreta a kolektivu (2002) lze za dlouhodobý vztah, též označovaný jako romantický či partnerský, považovat takový vztah, se kterým jedinci dlouhodobě počítají, mají určitou perspektivu do budoucna (uvažují o společném bydlení nebo svatbě). Naproti tomu krátkodobý vztah, také uváděný například jako nezávazný sexuální vztah, je takový, který podle nich nebude trvat dlouho, chybí mu aspekt budoucí perspektivy a většinou se jedná o jednorázové sexuální vztahy či mimo partnerské aféry. Stewardová a kolektiv (2002) zjistili, že u dlouhodobých vztahů bývají obě pohlaví vybíravější. Často je složité od sebe dlouhodobý a krátkodobý vztah časově odlišit. Různí jedinci mohou své vztahy vnímat různě, například někdo může milenecký vztah, který trvá roky, považovat za krátkodobý.

Podle studie Goetzové et al.(2019) existují pohlavní rozdíly v přístupu ke krátkodobým vztahům. Během devíti měsíců může žena otěhotnět pouze jednou, zato muž může zplodit desítky potomků, jejichž počet je omezený pouze počtem plodných žen.

Podle Goetzové et al. v důsledku toho muži vyvinuli několik adaptací na vznik krátkodobých vztahů. Je jimi touha po sexu s různými ženami, snížení standardů pro sexuální partnery ve srovnání s dlouhodobými partnery a touha mít sex dříve po prvním setkání s partnerem, než si přejí ženy. Ženám v minulosti přinášely krátkodobé vztahy jiné výhody. Díky krátkodobým vztahům získávaly ženy zdroje, jako jsou potrava, ochrana nebo status. Krátkodobé vztahy také umožnily ženě posoudit potenciální partnery, ať už v případě, že žádného partnera neměla, nebo zvažovala odchod od toho současného. Mohly jí pomoci ujasnit si dlouhodobé partnerské preference a procvičit si dovednosti přitahování partnera. (Goetz et al. 2019).

2.3.1 Batemanův princip a Triversova teorie rodičovských investic

Principu partnerského výběru v evoluční biologii se věnoval také A. J. Bateman, který prováděl experimenty na octomilkách. Tvrdí, že samci jsou promiskuitní a nevybíraví, zatímco samice jsou plaché a vybíravé. Zjistil také, že většina druhů, včetně člověka, se liší ve svém reprodukčním úspěchu neboli, že hodnota "reproduktivní variability" (rozmanitosti v biologickém fitness napříč populací) bude větší u samců než u samic. Tento rozdíl, a také rozdíl v počtu potomků, kdy samci plodí větší množství potomků než samice, se snažil Bateman vysvětlit. Rozdíl mezi samci a samicemi je způsoben existencí tzv. anizogamie. To znamená, že samice většiny druhů (i ženy) jsou limitovány rychlostí tvorby pohlavních buněk – vajíček. Samci sice disponují velkým počtem pohlavních buněk - spermii, ale i oni jsou limitováni počtem samic, které mohou oplodnit. Jinými slovy, přestože je průměrný celoživotní reprodukční úspěch obou pohlaví shodný, rozptyl celoživotního reprodukčního úspěchu se může mezi pohlavími lišit. Pokud rozptyl celoživotního reprodukčního úspěchu u jednoho pohlaví převyšuje rozptyl druhého pohlaví, tak se toto pohlaví s menším rozptylem spíše stane vybíravějším. Toto zjištění, které se ukázalo jako platné i u jiných druhů, než je octomilka, následně vešlo ve známost jako Batemanův princip. Tento princip souvisí s Triversovou teorií rodičovských investic. Robert L. Trivers popsal v této teorii vztah mezi rodičovskými investicemi a sexuálními strategiemi samců a samic. Podle Triverse jsou rodičovské investice „jakákoliv investice rodiče do určitého potomka, která zvyšuje šanci tohoto potomka na přežití (a tudíž i na rozmnožení se) na úkor schopnosti rodiče investovat do jiného potomka“ a pohlaví, které má tyto investice větší, bude také vybíravější. Tato asymetrie v minimálních rodičovských investicích se dá pozorovat u většiny druhů,

především pak u savců, kde až na pár výjimek bývají tím více investujícím pohlavím právě samice. Méně typická asymetrie, kde jsou více investujícím pohlavím samci, byla dobře popsána například u některých druhů čeledi Jehlovitých (Syngnathidae). Samice u těchto druhů bývají rovněž větší, agresivnější, barevnější a kompetují s jinými samicemi o přístup k samcům. U těchto druhů jsou pak tím vybíravějším pohlavím samci, což se projevuje tím, že inkubují a vychovávají potomky jen určitých jimi vybraných samic. Z uvedeného je tedy patrné, že konkrétní reprodukční strategie jedinců jsou odvozovány právě od investičních strategií a nikoli od pohlaví jako takového (Trivers, 1985). Tyto teorie se dají aplikovat u dvojice muž – žena. Muži si mohou zvolit jednu ze dvou reprodukčních strategií. Buď je to kvalitativní strategie, to znamená dlouhodobý párový svazek s velkou rodičovskou investicí nebo kvantitativní strategie, což je krátkodobý párový svazek s malou nebo žádnou rodičovskou investicí. Studii na toto téma provedli Hirsch a Paul (1996). Předpokládali, že tyto dvě strategie vyžadují odlišnou strategii namlouvání, což lze odvodit z odlišných cílů. Studie proběhla mezi vysokoškolskými studenty, kteří měli za úkol sepsat seznam taktik, které použili, nebo znají v souvislosti se snahou navázat vztah, nebo se dvořit. Další studenti měli popsat chování, které je s těmito taktikami spojené. Studie potvrdila, že taktiky dvoření podle jednotlivých strategií (kvalitativní a kvantitativní) se liší. A to právě z důvodu odlišných cílů. U kvalitativní strategie jde o výběr kvalitního partnera, u kvantitativní (krátkodobé) jde o rychlé dosažení sexu. Zároveň se potvrdilo, že chování podle kvalitativní strategie párování je podle etického hodnocení považováno za čestné a upřímné, a naopak chování podle kvantitativní strategie je bráno jako oportunistické, při němž muži ženami manipulují a podvádí je.

2.3.2 Hranice vztahu

Pro výzkum počátků partnerského vztahu je relevantní rovněž otázka hranice vztahu. Vztah může vznikat postupně, anebo během zlomového okamžiku nebo období, od něhož partneri považují vzájemnou interakci za partnerský vztah. Důležité hranice mohou také existovat při přechodu z krátkodobého vztahu na dlouhodobý, nebo přechodu do nové fáze vztahu.

Baxter a Bullis (1986) na toto téma provedli výzkum, ve kterém vyzpovídali 80 párů, které žijí ve vztahu. Podařilo se jim najít 26 bodů zlomu, které nakonec setřídili do 14 typů. Bod zlomu charakterizují jako jakoukoliv událost nebo jev, které vedou ke změně vztahu. Body zlomu se lišily v souvislosti se vztahovou angažovaností, přičemž některé z nich byly

silně negativní, jiné silně pozitivní. Přibližně v polovině případů se partneři na bodu zvratu shodli. Shoda se lišila v závislosti na typu bodu zvratu.

A jaké jsou tedy ty nejčastější body zlomu – hranice vztahu? U romantických vztahů jsou to: poznání jeden druhého, konflikt, odcizení, zvláštní příležitost (např. společný výlet, setkání s někým z rodiny), vášnivá událost (první polibek, první sex, vyslovení „Miluji Tě“), známky závazku, (zbavení se soupeřů, společné bydlení, sňatek), psychické odloučení a opětovné setkání (Baxter, Bullis 1986). Pokud se jedná o přátelství, ve kterém spolu provozují některé aktivity a pomáhají si ve chvílích krize, pak jsou hranicemi vztahu body, které souvisejí s větší blízkostí (Johnson et al. 2004). Podle Baxtera a Bullise jsou hranicemi vztahu, které oddělují přátelství od vztahu, exkluzivita, závazky a vnější konkurence (pocit žárlivosti). Jakmile lidé cítí žárlivost, uvědomí si, že vlastně mají ke kamarádovi romantické pocity. Mongeau definoval „přechod v romantickém vztahu“ jako zlomový bod, který zachycuje bod nebo období, kdy se vztah mění z platonického nebo neexistujícího na romantický. Každý romantický vztah podle něj obsahuje alespoň jeden takový přechod, ve kterém přešli z přátelství, známosti nebo „kamarádství s benefity“ nebo došlo k tomu, že se do sebe zamilovali na první pohled (Mongeau et al. 2006). Dodal, že tento přechod není přímo bodem zlomu, je to složitý proces zahrnující řadu afektivních, behaviorálních a kognitivních změn, které mohou představovat menší zlomové body, k nimž dochází během procesu vývoje nebo změny vztahu.

Ke zlomu v romantickém vztahu dochází z různých důvodů, včetně individuálních (např. změna v tom, co jeden z partnerů cítí k druhému), dyadických (např. hádka), vlivu sociální sítě (např. přítomnost konkurenta) a vlivu okolností (např. přeložení do jiného zaměstnání). Například významné momenty ve vyjednávání o nezávislosti a autonomii partnera versus vzájemná závislost nebo propojení partnera jsou často partnery ve vztahu označovány jako zlomové body. Zlomové body (hranice vztahu) mohou být pozitivní i negativní. Zlomové body si strany vztahu často pamatují, protože slouží jako ohnisko následného vyprávění příběhů a vzpomínkových rituálů. Zdá se, že partneři ve vztahu se shodují v identifikaci některých zlomových bodů, ale také poskytují jedinečné retrospektivní porozumění tomu, jak se jejich vztah v průběhu času měnil (Reis, Sprecher 2009).

2.3.3 Kde se lidé seznamují

Na seznamování mají vliv změny, které proběhly ve společnosti od 60. let 20. století. Jsou jimi sexuální a genderová revoluce. Do té doby byl předmanželský sex tabu. Norma byla často porušována, ale většina žen, které měly sex před manželstvím, tak činila pouze

s mužem, za kterého se chystaly provdat. Ženy, které měly nemanželský sex, byly natolik stigmatizovány, že objevení předmanželského těhotenství bylo vnímáno jako krize, která často vedla ke sňatku. Sexuální revoluce učinila předmanželský sex přijatelným, přinejmenším ve vztahu. Ne všechny skupiny přijaly nové normy, ale jejich přijetí hlavním proudem lze pozorovat podle toho, jak běžné je soužití před svatbou. Na počátku 90. let 20. století předcházelo více než polovině manželství společné soužití (England et al. 2008).

Studie Rosenfelda et al. uvádí, že od II. Světové války do roku 2013 byl nejčastějším způsobem seznámení se svým partnerem prostřednictvím přátel. Vzestup internetu umožnil jednotlivcům seznámit se s romantickými partnery bez osobního zprostředkování přátel a rodiny. Před rozvojem technologií se lidé také seznamovali v prostředí školy, zaměstnání, baru nebo v sousedství (Rosenfeld et al., 2019). Na takovýchto místech se lidé často setkávají a vytváření mezilidské vztahy. Proto je zde pravděpodobnost vzniku partnerského vztahu vysoká. Je to díky možnosti interakcí, které mají významnou roli ve vytváření přátelských, sexuálních nebo romantických vztahů (Mollenhorst et al., 2008). Seznámení v sousedství podporuje především navázání vztahů přátelských. Opakem jsou místa, kam se chodí lidé bavit, kam chodí ven ve volném čase. Tam si lidé spíše najdou partnera, ale přátelství se v takové prostředí podle autorů nevytváří. Místa jako bary, večírky či noční kluby jsou v důsledku uvolněného chování a požívání alkoholu příčinou vzniku vztahů nezávazných, ačkoliv i tyto krátkodobé vztahy se mohou rozvinout ve vztahy dlouhodobé (Kuperberg, Padgett 2016).

Dalším prostředím, kde může vzniknout vztah, je škola. Vzhledem k množství času stráveného ve škole je toto ideální prostředí pro vznik vážných vztahů. Zároveň se jedná o místo, které sdružuje velké množství mužů a žen v blízkém věku, s podobnými zájmy, hodnotami a stejnou úrovní vzdělání (Kuperberg, Padgett, 2016). V souvislosti s rostoucím počtem mladých dospělých studujících na vysokých školách zaujímají univerzity stále důležitější roli v procesu vytváření mezilidských a partnerských vztahů (Blossfeld, Timm 2003). Lidé mohou v prostředí školy navázat jak celoživotní vztahy, tak zejména na univerzitách mohou pouze flirtovat, nebo nezávazně experimentovat.

Také zaměstnání je prostředí, kde mohou vznikat přátelské či partnerské vztahy. Vzhledem k tomu, že vzrostl počet zaměstnaných žen a lidé tráví v zaměstnání velké množství času a se spolupracovníky jsou často v úzkém kontaktu, je toto prostředí pro seznamování ideální. Výzkumy ale ukazují, že ani flirtování, či navázání krátkodobého vztahu není v tomto prostředí neobvyklé. Podle některých studií uvedlo 40-58 % zaměstnanců, že měli někdy na pracovišti milostný vztah (Parks 2006). Jiný výzkum ukázal, že 40 % dotazovaných mělo sexuální poměr se svým spolupracovníkem, zatímco třetina

respondentů uzavřela manželství s partnerem, se kterým se poznala v zaměstnání (Bercovici, 2007).

V poslední době vzrostla obliba seznamování přes internet. Podle analýzy Rosenfelda et al. se mezi lety 2010 - 2017 díky mobilním aplikacím uskutečnila více než polovina schůzek. V roce 2017 se přes internet seznámilo až 39 % párů (Rosenfeld et al., 2019).

3. EMPIRICKÁ ČÁST

3.1 Metodologie výzkumu

3.1.1 Výzkumný problém, výzkumné otázky

Můj výzkum se věnuje počátku partnerského vztahu heterosexuálních mužů a žen v pražském prostředí. Zaměřuje se nejen na prostředí seznámení a vnější okolnosti počátečních fází vztahu, ale také neverbální projevy, které lidé používají, aby si získali partnera. Konkrétně se snažím zjistit, jak a kde se mladí lidé v Praze seznamují, zda a jaké používají podle vlastní výpovědi neverbální chování a strategie při seznamování a dvoření a co pro ně představovalo hranici dlouhodobého vztahu. Zajímá mě, zda se liší způsob a místo seznámení a uvědomované neverbální projevy u heterosexuálních mužů a žen. Dále mě zajímá, zda bude rozdíl mezi seznámením a uvědomovaným neverbálním chováním při něm, ze kterého se vyvinul vztah dlouhodobý, krátkodobý, nebo šlo pouze o flirt. Důležitou událostí při vzniku nového vztahu by mohlo být první rande, při kterém můžeme také očekávat, že obvykle dochází k intenzivní neverbální, dvořící komunikaci mezi partnery. Proto jsem se také zaměřila na průběh prvního rande. Výzkumné otázky jsem si stanovila takto: Jaké zpětně uvědomované neverbální chování používají muži a ženy během seznamování? Kde a jak se heterosexuální muži a ženy nejčastěji seznamují? Jak popisují hranici vztahu, či okamžik, událost, která rozhodla o tom, že z krátkodobého vztahu vznikl dlouhodobý? Z jakého důvodu muži a ženy flirtují a jaké neverbální chování používají během flirtu?

3.1.2 Výzkumná strategie

Jako výzkumnou strategii jsem zvolila kvalitativní výzkum. Cílem takového výzkumu je porozumět danému jevu. Kvalitativní výzkum je takový, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistik. Jde spíše o porozumění danému problému. Ze získaných informací sice nebude možné vytvořit nějaký obecný obraz, ale to není při tomto druhu výzkumu ani možné. Jde spíše o to, nahlédnout a porozumět postojům participantů. Při kvalitativním výzkumu postupuje výzkumník tak, že jde od jednotlivosti k zobecňování.

3.1.3 Výzkumný design a vzorek

Sběr dat probíhal v rámci projektu zabývajícího se Interakcemi mezi jedinci (GAUK – Neverbální projevy dvoření a sexuální orientace). Řešitelkou je Mgr. Tereza Zikánová. Ke sběru dat došlo v Psychologickém ústavu Akademie věd ČR. Nábor respondentů byl uskutečněn formou letáků na FHS UK nebo byli osloveni participant, kteří se již nějakého výzkumu Laboratoře evoluční sexuologie zúčastnili. Účastníci rozhovorů dostali motivační odměnu 300 Kč. Maximální počet participantů za každé pohlaví byl stanoven na dvacet pět (tento počet je u kvalitativního výzkumu dostačující) a jejich věk se pohyboval mezi 20–40 let: toto věkové rozpětí bylo zvoleno, protože u takto dospělých jedinců je vysoce pravděpodobné, že mají alespoň jednu zkušenost s dlouhodobým a/nebo krátkodobým vztahem a flirtováním.

3.1.4 Technika sběru dat

Mgr. Tereza Zikánová zvolila jako techniku sběru dat rozhovor. Přestože nás zajímá chování, jedná se o nezachytitelný okamžik prvního dvoření se partnerovi, který se v životě člověka opakuje jen párkrát a lze jen těžko odhadnout, kdy nastane. Vzhledem k tomu, že nás zajímají strategie, které si participant sami uvědomují, že je dělají a dokáží je popsat, jeví se rozhovor jako ideální technika sběru dat. Pro tento výzkum byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Při takovém typu rozhovoru se aktivita dotazovaného zvyšuje. Způsob a forma odpovědí na otázky zůstává volná a respondent se sám může vybrat styl odpovědi (Ferjenčík 2000). Participant odpovídali na předem připravené otázky, které ale byly během rozhovoru doplňovány, konkretizovány a upřesňovány. Tím lze získat doplňující informace, které jsou pro výzkum velmi důležité a zajímavé. Rozhovory byly nahrány na diktafon a poté byly přepsány do písemné formy. Já jsem ke zpracování dostala

již zapsané rozhovory. Participant tam byli označeni pouze zkratkou FHE (ženy) a MHE (muži) a číslem, které je identifikovalo.

V rozhovoru se výzkumnice ptala na konkrétní zkušenosti s dlouhodobými, či krátkodobými vztahy a na to, jaké neverbální chování provázelo seznamování. Za dlouhodobý vztah považujeme ten, který trvá víc jak tři měsíce, a o kterém si respondent myslí, že má (měl) perspektivu. Základní struktura otázek byla poskládána touto formou:

Dlouhodobý vztah:

Měl jste, nebo máte dlouhodobý vztah?

Jaké neverbální chování a strategie provázely jeho začátek?

Kde jste se seznámili?

Jak proběhlo první rande?

Krátkodobý vztah:

Měl jste někdy krátkodobý vztah?

Jaké neverbální chování a strategie provázely jeho začátek?

Kde jste se seznámili?

Jak proběhlo první rande?

Uvědomujete si a dokážete popsat hranici, událost, bod, ve kterém se z krátkodobého vztahu stal vztah dlouhodobý?

Flirt:

Flirtujete, a pokud ano, z jakého důvodu?

Jaké neverbální chování provází Vaše flirtování?

3.1.5 Výzkumný design

Studie nejprve probíhala formou společného plnění úkolu participanta/ky s figurantem/kou. Celkově trvala asi dvě hodiny. Na začátku byla navozena situace přirozeného seznámení dvou neznámých jedinců (pět minut ponechání o samotě čekají na výzkumníka). Dále byli požádáni o kooperativní činnost – společná tvorba dárkového koše. Poté hráli krátké pohybové hry, aby se uvolnili. Následně přehrávali situace zájmu a nezájmu o partnera, které umožnily identifikovat pozitivní a negativní neverbální projevy dvoření (na ty se výzkumník pak doptával i v rozhovorech.) Poté byli opět ponecháni sami ve výzkumné místnosti (pět minut). Nakonec byl s každým participantem samostatně prováděn rozhovor.

Velký důraz byl kladen na úvod a závěr rozhovoru. Při představení je třeba snažit se působit uvolněným a důvěryhodným dojmem, aby měl respondent pocit bezpečí a ochotněji sdělil své odpovědi na otázky. Na začátku rozhovoru ujistil výzkumník respondenta, že sdělené informace budou bezpečně uloženy pod kódem a že k nim bude mít přístup jen řešitel projektu a jeho spolupracovník, který bude výzkum hodnotit. Díky tomu by měl být respondent během rozhovoru upřímnější a otevřenější.

3.1.6 Analytické postupy

Rozhovory byly z nahrávek přepsány pomocí komentované transkripce, která zahrnuje důležité informace mimo doslovný protokol (Hendl 2008). Rozhovory mi poskytly množství dat, která jsem přiměřeným způsobem utřídila a zpracovala tak, aby nám přinesly odpovědi na výzkumné otázky. Pro analýzu dat jsem použila přiřazování kódů ke zkoumaným jevům a hledala společné znaky v jednotlivých okruzích témat. Takovému nástroji, jak lze data vyhodnotit, se říká kódování; to má pro analýzu v kvalitativním výzkumu klíčovou roli. Otevřené kódování je definováno jako proces rozebírání, prozkoumávání, porovnávání, konceptualizace a kategorizace údajů; je to část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů (Strauss 1999). Podobné události nebo případy pak jsou označeny a seskupeny do stejné kategorie. Jednotlivé kategorie můžou být dále rozvíjeny pomocí vlastností a dají se umístit na dimenzionální škále a náleží jim dimenzionální profil (Strauss 1999).

Vyhledala jsem tedy společné znaky v jednotlivých okruzích odpovědí (dlouhodobý vztah, krátkodobý vztah, hranice vztahu, flirt.). V odpovědích, které jsem utřídila i podle pohlaví, jsem hledala nějaké společné znaky, které mi pak vytvoří kategorie k porovnání. Nakonec jsem výsledky porovnála s již provedeným výzkumem homosexuálních mužů.

3.1.7 Hodnocení kvality výzkumu

Kvalita kvalitativního výzkumu je spojená s vysokou validitou a nízkou reliabilitou. To znamená, že data shromážděná během výzkumu nejsou kvůli nízkému počtu respondentů zobecnitelná, ale mají vysokou míru validity.

Přesto počet respondentů přináší své limity, nicméně rozhovor je časově velmi náročná technika výzkumu, a proto bývá výzkumný vzorek při použití této techniky omezený. Výsledek našeho výzkumu je validní, ale zároveň je reprezentativní pouze pro zkoumaný vzorek osob. Některé méně časté a méně obvyklé způsoby seznámení či neverbální strategie se nám pravděpodobně nepodařilo zachytit. Musíme také brát v úvahu, že výpovědi mohou

být zkreslené. Každý rozhovor je interakcí mezi dvěma subjekty. I když se badatel snaží být objektivní, může tím, jak klade otázky, zapojit do rozhovoru své názory. Tím může odpovědi respondenta zkreslit. Tomuto se snažili výzkumníci vyhnout a zůstat objektivní. Svou výpověď může zkreslit i respondent sám, a to třeba proto, že se bojí odsouzení, stydí se nebo prostě nechce říci celou pravdu. Jeho odpovědi mohou být nepřesné také proto, že od doby, kdy došlo k seznamování nebo flirtu, už uběhla delší doba a on si přesně nepamatuje, jak vše probíhalo.

3.1.8 Etické otázky

Hned na začátku projektu byli participantí seznámeni s cíli, průběhem, zadavateli výzkumu a možnými důsledky participace a dostali záruku, že budou řádně chráněny jejich osobní i citlivé údaje. Účast na výzkumu byla dobrovolná, participantí se rozhodli o své účasti sami a byli srozuměni o tom, že z něj mohou kdykoliv odstoupit. Participantům byla zajištěna anonymita, budu se tudíž snažit, aby nenarušoval jejich soukromí víc než je nutné. Zároveň byla zajištěna ochrana informací před třetími stranami. Byl vyžádán souhlas s nahráváním rozhovoru. Poté, co byli participantí srozuměni, podepsali informovaný souhlas s účastí na výzkumu ve dvou kopiích, přičemž jedna byla pro výzkumníka a druhá pro participanta. Výzkumníci i já ručíme za pravdivost výpovědí a mou správnou následující interpretaci, i za to, že řádně vše odcituji a veškeré informace budou podloženy (Ezzedine et al. 2007).

3.1.9 Výsledky výzkumu

Výpovědi participantů jsem rozdělila na

- A. ty, které popisují dlouhodobý vztah
- B. ty, které popisují krátkodobý vztah
- C. ty, které obsahují popis flirtu

Při analýze odpovědí jsem vycházela ze základní struktury otázek, tedy jsem kódovala následující témata v rámci výše uvedených okruhů:

1. - kde a jak jednotlivé typy vztahů vznikaly
 - v jakém prostředí a jakým způsobem došlo k „seznámení“

Kategorie jsem se snažila najít napříč základními okruhy tak, aby bylo možné porovnat výskyt jednotlivých témat u dlouhodobých, krátkodobých vztahů a flirtu.

Dále mě zajímalo:

2. jak probíhalo první rande

Odpovědi na tuto otázku jsem pro přehlednost znovu utřídila podle kategorií, které mi vyplynuly z odpovědí na první otázku, tedy podle toho, jak se účastníci seznámili.

Další otázkou, na kterou se snažím ve své práci odpovědět je

3. kde byla hranice vztahu. Okamžik, nebo událost, kdy se z krátkodobého vztahu stal vztah dlouhodobý. Zda si účastníci tento okamžik uvědomují a zejména, zda ho dokáží popsat

Nejdůležitější oblastí, kterou se snaží můj výzkum zmapovat, je

4. neverbální chování během seznamování

I zde jsem držela rozdělení na okruh dlouhodobý vztah, krátkodobý vztah a flirt.

Poslední sada témat, které bylo třeba zpracovat:

5. důvod flirtu
6. neverbální projevy, které si účastníci uvědomují, že dělají během flirtu

V dalším textu blíže specifikuji odpovědi k jednotlivým identifikovaným tématům a porovnám jejich výskyt u mužů a žen

3.2 Dlouhodobý vztah

V rozhovorech jsem identifikovala následující způsoby seznámení: seznamka, přes přátele, náhodou, ve škole a práci, Facebook.

3.2.1 Způsob seznámení

Seznamka, internet, Facebook

U dlouhodobých vztahů se na Seznamce nebo jiné internetové seznamovací aplikaci seznámily dvě ženy. Další dvě ženy uvedly, že se seznámily na internetu nebo Facebooku, i když to nebyla přímo seznamovací aplikace. FHE6: „No a nějaký neznámý kluk mi napsal, co to tam píšu, že to nikoho nezajímá. No a... Tak jsme si vyměnili nějaký názory, pak jsme si začali psát trošku víc a dneska je z něj můj manžel.“ FHE8: „Tak v podstatě to bylo internetový seznámení. Tak dost náhodou. Takže jsme si psali přes facebook. Pak jsme si

řekli, že se tedy setkáme a tak jsme pokračovali nějak mimo internet.“ Zdá se tedy, že i sociální síť Facebook funguje někdy jako prostředí, kde se lidé mohou seznámit.

Přes přátele

Do této kategorie jsem zařadila i ty, kteří uvedli, že se seznámili v nějakém klubu nebo hospodě (restaurační zařízení), protože i tam byli vždy zpočátku s kamarády. Je tedy patrné, že nikdo z nich nešel sám, ale šli vždy v nějaké partě a tam se poznali s novým přítelem/příteľkyní.

Ženy: Účastnice FHE9, FHE10, FHE11, FHE12, FHE17, FHE19, FHE20 a FHE22 uvedly, že se seznámily přes přátele. FHE20 se seznámila přes přátele z kapely, na zkoušce. Ač žena FHE12 uvedla, že se poznali v gay klubu, i sem ji přivedl kamarád. Zajímavé je, že svého budoucího přítele znala už dřív, ale myslela si, že je gay, takže o něj nejevila zájem. Ten začala jevit, až když jí ho ostatní začali dohazovat a řekli jí, že je heterosexuál. Pak se ale v klubu opili a skončili spolu. Evidentně tedy k seznámení pomohl i alkohol.

Muži: Opakujícím se faktorem u tohoto způsobu seznámení u mužů se mi zdá hudba. I když se seznámili přes přátele – kamarády, bylo to vždy spojené s hudbou. Muži MHE2, MHE4, MHE10 a MHE20 uvedli, že se seznámili přátelě. MHE4 poznal partnerku přes kamarády z kapely. Popisuje, jak byl nesmělý a nevěděl, jak se chovat a co říkat. MHE10 se potkal se svou přítelkyní na hudebním festivalu, kam přijel původně s jinou dívkou. Než spolu začali chodit, bylo to nejdřív platonické, pak jak sám říká, to byl vztah typu „*friends with benefits*“ (tj. přátelě s výhodami, dva lidé, kteří udržují korektní, až přátelský vztah, ale zároveň pěstují sexuální kontakt, aniž by mezi nimi docházelo k budování vztahu) a teprve poté, téměř po roce, spolu začali opravdu chodit.

Zdá se, že v tomto typu seznámení často svou roli sehrál alkohol. Dá se předpokládat, že uvolňuje zábrany a lidé se snáze seznámí. Často se také opakovaly případy, kdy došlo k seznámení na koncertě. Zdá se tedy, že hudba, někdy v kombinaci s alkoholem, hraje při seznamování důležitou roli. Participanti popisovali, že měli dobrou náladu, byli uvolnění. A alkohol odbourává zábrany, lidé jsou otevřenější, odvážnější. Ti stydlivější jsou po alkoholu méně ostýchaví.

Náhodou

Pouze MHE11 a FHE4 uvedli, že se se svým budoucím partnerem seznámili náhodou.

Ženy: FHE4 uvedla, že partnera neznala, ale potkávali se v autobuse. Poznala na něm, že se mu líbí.

Muži: MHE11: „Hmm, já jsem jí potkal někde v autobuse a byla taková... pořád se usmívala a byla taková veselá, ona totiž udělala zkoušku. No tak jsem za ní přišel, že se mi líbí, že je taková veselá, a jestli nechce někam jít.“

Ve škole, práci

Školu a práci jsem spojila do jedné kategorie. Jedná se vždy o kolektiv, kam člověk denně dochází. Rozdíl je spíše v tom, že ti, co se seznámili v práci, byli v té době starší. To, že se se svým dlouhodobým partnerem seznámili ve škole, uvedl nejvyšší počet respondentů. V této kategorii mám i ty, kteří se seznámili na akci, nebo kurzu, které pořádala škola. Jedná se celkem o 3 ženy a 6 mužů. Konkrétně o ženy FHE13, FHE14, FHE15 a muže MHE6, MHE7, MHE14, MHE17, MHE18, MHE19. Jednalo se o školy základní, střední i vysoké.

FHE16, MHE9, MHE13, MHE16 a MHE80 uvedli, že se seznámili v práci. Do této kategorie jsem zařadila i ty, kteří se potkali na brigádě, například na táboře, kde byli jako vedoucí. Jde o to, že byli kolegové, kteří se nějakou dobu potkávali a všímali si jeden druhého.

Ženy: Vztah může vzniknout i z dlouhodobého přátelství nebo ze staré známosti, jak o tom vypovídá odpověď ženy FHE13: „To bylo ještě na střední škole, v rámci střední školy, tam jsme se seznámili a pak jsme se nějak po maturitě, oba dva jsme odmaturovali, neviděli jsme se delší dobu a pak se právě někde potkali...“ I žena FHE14 uvedla, že se seznámili už na základní škole a po roce, kdy se snažil partner jí „udolat“, spolu začali chodit a vydrželo jim to čtyři roky. Z její výpovědi vyplynulo, že jí vlastně nejdřív nebyl sympatický. U ženy FHE15 proběhlo seznámení na přednášce na vysoké škole a došlo k němu celkem rychle: „A nebo jako jednou na přednášce, ale to bylo takový, jako že jsem na začátku té přednášky nevěděla, že mám zájem, sedli jsme si vedle sebe a pak už mě on poprosil o číslo, takže už nebylo co řešit.“

V některých případech si i kolegové z práce byli zpočátku nesympatičtí. Žena FHE16 přiznala, že první dojem, který o svém budoucím partnerovi měla, byl mylný. Na partnera změnila názor ve chvíli, kdy ho lépe poznala. Řekla: „Tam ty začátky vypadaly tak, že já jsme ho nemohla vystát, protože on byl takovej ten lovec dívek a jakoby všeobecně uměl komunikovat s ženami a v jeden okamžik jsme se potkali a zase kolega, tak jsme se potkali na firemní akci a on začal mluvit... takže mě šokoval tím, že není ta škatulka, kterou jsem mu dala...“ Je tedy zřejmé, že někdy mohou lidé změnit názor, nebo si na začátku udělat na partnera odlišný názor, který upraví, až když ho lépe poznají.

Muži: Někdy vztah vznikne až po nějaké době, jako třeba u muže MHE7, který nejdřív hledal někoho, kdo by ho doučil na zkoušku a až postupně z toho vznikl vztah. Uvedl: „Jak

jsem řekl, poznali jsme se na škole, nebo takhle, studoval jsem v Liberci, kde kromě strojírný jsou i jiný obory, takže člověk chtěc nechtíc musel někam mimo své spolužáky, aby poznal nějakou ženu... a pak jsem chtěl dělat zkoušku z němčiny, tak jsem hledal někoho, kdo by se mnou mluvil německy. A samozřejmě té šance jsem se chytil. Že jo, tak jako když pohledná slečna, takže jako takhle.“ I výpověď muže MHE14 dokládá, že vztahy můžou vzniknout na základní škole. Ale někdy je mezi seznámením a začátkem vztahu dost dlouhá pauza. V jeho případě to trvalo téměř deset let. MHE14: „My jsme se seznámili, poznali jsme se na základní škole ještě. Ona chodila do nižšího ročníku, potkávali jsme se na chodbě, tak jsem jí začal zdravit, a protože já jsem byl starší, tak ona z toho byla docela nesvá. A právě po deseti letech od toho, co jsme se spolu seznámili, jsme spolu začali chodit.“

Další příklad je dokladem toho, že ne vždy je to láska na první pohled. MHE17: „Byli jsme asi měsíc v prváku na vejšce. Šli jsme na pivo. Vtipný je, později jsem se, docela nedávno jsem se od ní dozvěděl, že tohle to, ten okamžik, který vlastně byl naše první interakce, tak ona považovala za něco příšerného, protože tenkrát v té hospodě si myslela, že jsem pěkný kokot.“

Muž MHE19 řekl, že se seznámili na střední škole, ale z počátku byli jen spolužáci. Jeho současná partnerka potřebovala pomoc s učením, oslovila ho, začali si povídat, psát a nakonec jí pozval na rande. A vztah trvá doteď. Takže i na střední škole mohou vznikat dlouhodobé vztahy.

Pokud se participant seznámili na základní škole, šlo o to, že se dotyční znali ze školy, ale dohromady se dali až po letech. Někteří participant uvedli, že se jim pozdější partner líbil už od začátku, byl jim sympatický. V některých případech tomu ale bylo i naopak. Původně se jim partner nelíbil, někdy dokonce mluví i o tom, že jim byl vyloženě protivný, nebo k němu měli pouze neutrální vztah. Sympatie přišly až po delší době, eventuálně, až když se po letech či měsících potkali znovu. Z toho se dá vyvodit, že preference, či sympatie se mohou měnit buď s věkem, nebo podle toho, jak moc toho druhého poznáme, co o něm víme. Ne vždy je to láska na první pohled.

Tento způsob seznámení je podle mého názoru nejpomalejší. Často vznikne až z přátelství, či kamarádství.

Závěr

Je zřejmé, že nejčastěji dlouhodobý vztah začal ve škole, nebo v práci. Ať již šlo o vztah, který vznikl hned, nebo nejprve vzniklo přátelství, ze kterého se dlouhodobý vztah vyvinul. Často se také opakuje, že se poznali ve škole, ale dohromady se dali až po dlouhé době, kdy je nějaká náhoda svedla znovu dohromady. Shodně to uvedli muži i ženy. Na

druhém místě je kategorie seznámení Přes přátele. Vzhledem k tomu, že do této kategorie patří i různé kluby, hospody a bary, kam šli participanti s kamarády nebo partou, zdá se, že, v seznámeních hrál důležitou roli alkohol. Jako by odstraňoval zábrany, dodával odvalu. Překvapivé je, že na Facebooku se seznámily dvě ženy, i když původně jen jedna z nich měla v úmyslu využít tuto sociální síť jako seznamku.

Porovnáme-li způsoby seznámení s homosexuálními muži, dojdeme k rozdílným údajům. Homosexuální muži, kteří se účastnili této „studie“ uvedli, že se nejčastěji seznámili s partnerem na seznamce. Druhým nejčastějším způsobem bylo náhodné seznámení a hned po něm následovalo seznámení přes přátele. Ani jeden homosexuální muž neuvedl, že by potkal partnera ve škole nebo v práci. Toto je velmi podstatný rozdíl mezi heterosexuálními muži a ženami a homosexuálními muži.

3.2.2 Průběh seznámení, první rande, první sex

Při popisování, jak probíhalo první rande, jsem se držela struktury předchozí kapitoly a popisovala jsem průběh rande tedy podle toho, kde se participanti seznámili. Ovšem ne všichni participanti v rozhovoru uvedli, kde se první rande odehrálo a jak probíhalo. Nebo se jich na to výzkumnice nezeptala, jak se bohužel stalo především u spousty žen. Proto se mohou data zdát zkreslená. Budu tedy popisovat pouze některé případy prvního rande.

Seznamka, internet, Facebook

Ženy, které se seznámily na Seznamce, měly první rande a na procházce. Žena FHE18 pozvala partnera do svého rodného města a tam se pak byli projít. Díky tomu, že byla ve svém známém prostředí, byla prý méně nervózní, byla v klidu. Zato na partnerovi prý byla nervozita velmi znát. Z toho je zřejmé, že to, kde se rande odehraje, má vliv na rozpoložení (nervozitu) participanta/y. I žena FHE6, která se seznámila na internetu, uvedla, že první rande proběhlo na procházce.

Přes přátele

Ženy: Celkem osm žen uvedlo, že se seznámily přes přátele. Z těchto osmi žen uvedly čtyři, že první rande byl pobyt venku. FHE 9: „Vyměnili jsme si čísla, na přátelské úrovni. Pak se ozval, že je zase nějaká kulturní akce, jestli se chystám taky... zeptal se, jestli půjdu, šla jsem, a tam se to nějak vyvrtilo.“ Žena FHE17 uvedla, že se poznali v kostele. Popisuje sama sebe jako velmi plachou, stydlivou. Trvalo nějakou dobu, než svolila a po kostele se nechala pozvat na procházku. Takže vlastně jen prodloužili dobu, po kterou chtěli být spolu

a povídali si. FHE22 uvedla, že nejdřív byli kamarádi, pak ale spolu začali chodit ven, povídali si, byli nesmělí, hodně mladí, ale nakonec z toho bylo rande.

Muži: Čtyři muži, kteří uvedli, že se seznámili přes přátele, měli první rande na různých místech. Jeden vzal partnerku do divadla, druhý s ní byl na plese a třetí pozval partnerku k sobě domů. MHE 5 poznal partnerku ve škole, kde si vyměnili telefony. Potom ji pozval na rande na výlet (procházku) do přírody: „A tam už to bylo takový, že bych to opravdu považoval za vztah z obou stran. Šli jsme za ruku, líbali jsme se...“ Pro něj bylo tedy první rande zároveň hranicí, kdy se z přátelství vyvinul vztah.

Náhodou

Pouze dva participanti uvedli, že se seznámili náhodou.

Ženy: Žena, která se seznámila náhodou, měla první rande v baru.

Muži: Muž MHE 11 také popsal, že vzal svou přítelkyni na první rande do baru.

Ve škole, v práci

Z odpovědí se dá vyčíst, že ti co se seznámili ve škole nebo v práci, měli první rande nejčastěji v hospodě, čajovně nebo baru – říkejme tomu restaurační zařízení (celkem sedm respondentů – tři ženy a čtyři muži). Druhou nejčastější odpovědí bylo, že byli na procházce. Tu jako první rande uvedlo pět mužů. Někteří respondenti o prvním rande vůbec nemluvili.

Muži: MHE7 znal svou partnerku ze školy. Chodili spolu na procházky často ještě před začátkem vztahu, protože ho doučovala němčinu. Takže chodili ven a mluvili spolu německy. Ale i první schůzka, kterou participant popsal jako první rande, byla procházka. Šli spolu na procházku do IQ parku. Ale již to nebyla schůzka kvůli doučování. V rozhovoru řekl, že rozdíl byl v tom, že jí pozval jen tak, jestli by s ním nechtěla jít se projít. A na této procházce už se snažil udělat na ní dojem. Již k tomu přistupoval jinak, chtěl ji zaujmout. Tím se tato schůzka lišila od těch předchozích.

První sex

Jednou z otázek, kladených v rozhovoru, bylo také, za jak dlouhou dobu od seznámení proběhl první sex. Odpovědi rozdělím do dvou kategorií. První bude ta, kde proběhl sex na začátku vztahu, druhá po delší době (dle mínění participantů).

Bohužel i zde se projeví nedostatečné dotazování výzkumníci, které se na první sex nezeptaly všech žen.

První sex na začátku vztahu

Celkem osm mužů uvedlo, že měli první sex na začátku vztahu. MHE 18 dokonce uvedl, že se zpočátku domluvili pouze na sexu a vztah se z toho vyvinul postupně. Popsal, že za hranici považuje to, že spolu po sexu leželi v objetí. To by ve vztahu, kdy by šlo pouze o sex, podle něj nedělali. MHE14 měl sex s partnerkou hned po prvním rande v baru. MHE5 začal vztah také sexem, vyspali se spolu na táboře, kde se seznámili a v době prvního sexu spolu ještě nechodili. MHE6 začal také vztah sexem hned po seznámení. V té době měla jeho partnerka ještě vztah s jiným mužem.

Dvě ženy také uvedly, že měly první sex brzo po seznámení. FHE22 měla sex po měsíci, ale v té době jí bylo čerstvých 16 let, takže to považuje za krátkou dobu.

První sex po delší době

Z těch, kdo odpověděli na tuto otázku, mělo sex po delší době pět mužů a jedna žena. MHE4 řekl, že měli sex až po dlouhé době, ale zároveň, že po seznámení měli asi půl roku ve vztahu pauzu. MHE10 měl první sex po půl roce od seznámení. Poté udržovali s partnerkou vztah „friends with benefits“ a až postupně se z toho vyvinul romantický vztah. Muž MHE19 uvedl, že první sex měli po 4 měsících, což je podle něj dlouhá doba.

Je velmi relativní, jakou dobu považují jednotliví participanti za dlouhou. Pro někoho to může být měsíc, pro jiného jeden rok. V našem výzkumu ale převažují ti, kteří měli sex po krátké době, či jejich vztah sexem začal. Důvodem sexu po delší době bylo v některých případech to, že jeden z páru odcestoval, a to z pracovních či studijních důvodů. Páry se seznámily, a poté musel jeden z páru odjet. Někdy byla důvodem odsunutí sexu na pozdější dobu i počáteční nejistota, nebo byli z počátku pouze kamarádi a sex měli, až když se z nich stali „partneři“ a měli dlouhodobý vztah. V našem výzkumu ani jeden z participantů nevedl, že by mu v sexu před svatbou zabránilo jeho náboženské přesvědčení. Ovšem i to je by mohlo být důvodem sexu až po delší době.

3.2.3 Hranice vztahu

Výzkumnice se také zajímala, kde byla hranice vztahu. Ve kterém okamžiku došlo ke zlomu a vznikl dlouhodobý vztah. Z vyhodnocení odpovědí se zdá, že více si tento moment uvědomují muži. Jenže toto může být zkresleno tím, že ne vždy se výzkumnice při rozhovoru na tento bod ptala, nebo trvala na odpovědi. Z celkového počtu 19 mužů odpovědělo 10 mužů a z 19 žen pouze 8. Odpovědi jsem utřídila do následujících kategorií: sex, postupný

proces, náhle, rozchod s předchozím partnerem, kognitivní přerámování, změna v chování či přístupu.

Sex

Pro některé participanty byl hranicí vztahu sex. Chvíli, kdy se spolu vyspali, považují za zlomový okamžik, od kterého považovali jejich vztah za vážný.

Ženy: Žena FHE 11 uvedla, že přestože byla na začátku vztahu s partnerem ještě v jinému vztahu, vybudovala si k současnému partnerovi hluboký vztah. Začala ho mít hodně ráda a rozuměli si. Zlomovým okamžikem bylo to, že se spolu vyspali. To bylo pro ni rozhodující.

Muži: Muž MHE18 uvedl, že s partnerkou měl sice sex již od začátku, ale teprve ve chvíli, kdy spolu po pohlavním styku leželi v objetí, si začal myslet, že s ní chce mít vztah. Podle jeho názoru, když se dva lidé domluví, že spolu budou jenom spát, tak spolu spí a tím to končí. Po takovém aktu spolu neleží v objetí třeba hodinu. Prostě připisuje objímání významnou roli.

Postupný proces

Participanty často uváděli, že se jejich vztah změnil v dlouhodobý postupně, plynule. Takže nepopisují jeden určitý moment nebo situaci, protože takový moment podle nich ani neexistuje.

Ženy: Například žena FHE9 uvedla: „Žádná úplně jiskra. Tam nebyl žádný wow moment. To bylo takové jako postupně po kousíčkách, že jsem byla zamilovaná dřív, než jsem si uvědomila, že jsem zamilovaná.“ Další žena FHE8 také popsala pozvolný proces: „Tak byly tam sympatie a myslím i fyzický, ale ono to trvalo možná několik setkání, než jsme si řekla, že jako jo, že bych do toho šla.“

Muži: Muž MHE2 popsal ten pozvolný proces takto: „Říkám, spíš to byl jako postupnej proces a nějaký zlomový okamžik tam nebyl. Spíš tak jako postupně jsem z toho byl v háji víc a víc, protože vlastně, než jsme se dali dohromady, tak to pak ještě nějakou dobu trvalo.“ U muže MHE80 jsem našla zajímavé vyjádření, ve kterém popisuje, že se s partnerkou neshodnou, kdy spolu začali chodit „na vážno“. On tvrdí, že to bylo až ve chvíli, kdy spolu začali bydlet, zato partnerka za zlomový okamžik považuje už první rande. Uvedl toto: „Jo takhle, no to je docela vtipný, to řešíme doted'. Protože Pěťa si myslí, že je to to první rande a já si myslím, že to je...já teďka nevím... od té doby...no to je blbost, co bydlíme...už ani nevím, ani to nebyl, když jsme se spolu poprvé vyspali, ale spojoval jsem

si to s něčím pozdějším.“ Nakonec uvádí, že jeho přítelkyně svůj názor prosadila. Řekl toto: „Ale pak jsem samozřejmě ustoupil, moudřejší ustoupí... tak jsem říkal od toho prvního rande...“.

Náhle

Někdy ale došlo ke zlomovému okamžiku náhle, během jedné schůzky. Tento okamžik popsali pouze muži. Opět ale mohou být výsledky zkreslené nedostatečnými výpověďmi žen. Například muž MHE13 vypověděl, že si to prostě řekli: „No to bylo taky docela rychle, ale... no spíš, že jsme si to řekli. Že jsme prostě v Praze nebo tam někde, kde ona bydlela, šli odtamtud někde pod most a tam jsme se nějak začali líbat, nebo něco takového, to už si přesně nepamatuju, jak to bylo, nebo co byl ten první impuls. A tam se to zlomilo, že tam už to bylo jasné, že teda to směřuje do nějakýho vztahu.“ Také muž MHE14 popisuje, že ke zlomu došlo rychle: „No, že jsme, asi jsme si přiznali, že jeden k druhému jsme otevření, takže spolu chceme trávit víc času a být si nablízku, takže asi to bylo asi ten signál, že bychom spolu mohli chodit, no.“

Rozchod s předchozím partnerem

Participantky také ve svých výpovědích uváděly, že ke zlomovému okamžiku v jejich vztahu došlo ve chvíli, kdy se definitivně rozešly se svým bývalým partnerem. Zdá se tedy, že navázaly nový vztah, aniž by předtím měly ten předešlý ukončený. Žádný z mužů rozchod jako zlomový faktor nepopsal.

Ženy: FHE4 uvedla, že se nový partner velmi snažil, protože se rozhodla předchozí nefunkční vztah ukončit: „A jak jsme se furt potkávali, tak on furt něco, já jsem věděla, že se mu asi líbím, a potom mě tamten začal štvát, protože to byl taky takovej sebestřednej idiot a Mates se hrozně snažil a byl hrozně hodnej a byl vidět hrozně jeho zájem, a pak jsem nacházela před dveřmi jako prostě krásný černý matný krabice plný levandule a takový nádherný věci, až jsem se prostě rozešla s tamtím.“ Další participantka FHE20 uvedla, že oba ukončili předchozí vztah: „Až když jsme si to oba vyřešili s bejvalejma a teda já už jsem byla rozhodlá, nebo rozhodlá tak nějak, on se nemohl rozhodnout, že nevěděl a já už jsem taky nevěděla, tak jsme to nechali bejt no a už jsem si teda myslela, že se nebudeme scházet, jako to nemá nějak budoucnost, nic, takže jsem to nechala být a on se nějak rozhoupal, že jako nějak sebral síly a začal bojovat a tak, takže to nakonec dopadlo dobře.“

Kognitivní přerámování

Opakujícím se prvkem, který byl pro utvoření dlouhodobého vztahu důležitý, přímo zlomový, bylo také kognitivní přerámování. To znamená, že se žena či muž zamysleli, co vlastně chtějí od vztahu, zda je pro ně důležitý, jak si představují budoucnost. A to rozhodlo, že ve vztahu pokračovali a nyní ho považují za dlouhodobý.

Ženy: FHE6 uvedla: „Řekl mi, ať si ujasním, jak to teda vlastně chci. Čímž mě donutil opravdu se zamyslet a tak jsem se rozešla s tím a byla jsem s tímhle. Se svým manželem.“ Zdá se tedy, že díky tomu, že o vztahu přemýšlela, tak si ujasnila své postoje a city, rozhodla se pokračovat ve vztahu a nakonec je z toho manželství.

Muži: Participant MHE16 uvedl, že se jejich vztah ocitl na rozcestí a hrozilo, že se rozejdou. Pravděpodobně byl neaktivní a partnerka nebyla ve vztahu spokojená. Musel se tedy změnit a začít se snažit vztah udržet. Toto považuje za zlomový okamžik. Řekl: „To se určilo ve chvíli, kdy se naprdla a vypadalo to, že pokud nezačnu žehlit, víc se starat, tak z toho nic nebude... Ano, pak to byl podnět pro to, že jsem se zamyslel, jako jestli chci, aby to pokračovalo, nebo ne.“

Prohloubení úrovně intimity, vznik citové vazby

Ve svých odpovědích uváděli tento zlomový okamžik pouze muži. V určitý čas se začali chovat jinak, než se chovají v krátkodobém vztahu. Získali nejspíš k partnerovi důvěru, otevřeli se mu. MHE9 popisuje, jak je pro něj důležité, by si s partnerkou ve vztahu „voněli“. Řekl, že vnímal přirozenou vůni partnerky, protože to, jak si voní je pro něj přirozený indikátor toho, zda k sobě dva lidé patří. Pak teprve pustil partnerku do své intimní zóny a to je podle něj zlomový okamžik, kdy se z jejich vztahu stal vážný, dlouhodobý vztah.

Participant MHE17 celkem podrobně popsal, jak se ve zlomový okamžik změnil jeho přístup ke vztahu i jeho pocity. Jasně si uvědomuje, že pocity, které vnímal po tomto okamžiku, byly jiné, než ty před ním. „Jako ta náklonnost je tam jasná v tom chování. Já si nejsem jistý nakolik je to jako vidět ven a nakolik si to uvědomuju uvnitř, ale v případě takového jako citového momentu já to mám jinak. Ale jestli ten protějšek cítí, že já to mám jinak, to nevím, já nejsem takovej úplně vřelej, co se týče pozitivních věcí, takže. Jak to vysvětlit... Já vím třeba, že když mi napíše, tak mě to zahřeje. Nebo když se máme vidět, tak mám radost a těším se, a ne jen takové to „juhů“ bude sex, ale že se těším, že jí uvidím a je v tom něco, co je jinak, než kdyby to byl románěk. Asi jsem jako určitě ohleduplnější. No, že normálně si neberu servítky, tak v případě, že je to už pro mě důležitý, tak víc koukám na potřeby toho člověka. Jo? Rozumíme si? Já fakt nevím, jak se takový věci popisují, prostě blbě.“

Muž MHE18 řekl, že se změnilo jeho chování po sexu. „No, že třeba po tom pohlavním styku jsme spolu leželi v objetí a takhle.“

Závěr

Zlomový okamžik nastal vždy až po nějaké době. Buď to vyplynulo samo, nebo si někteří respondenti museli udělat pořádek ve svých paralelních vztazích. Často nastal potom, co se s partnerem lépe poznali. Nebo byli nuceni změnit svůj přístup ke vztahu, aby partnera/ku neztratili. Museli změnit své chování. Nelze jmenovat jeden společný prvek, po kterém by bylo všem jasné, že se již jedná o dlouhodobý vztah, že jde opravdu o něco vážného a vztah má perspektivu do budoucnosti.

Některé z kategorií v této kapitole se objevují i u homosexuálních mužů. Například to, že jejich vztah se vyvíjel postupně. Další shodným zlomovým okamžikem je sex, ale homosexuální muži velmi často uváděli i jiný fyzický kontakt, například první pusu, nebo držení se za ruku. V jejich případech se často jednalo zároveň i o přiznání se k homosexualitě, tzv. coming-out. Toto se u heterosexuálů neobjevuje.

3.2.4 Neverbální projevy – dlouhodobý vztah

Výzkumníky také zajímaly neverbální projevy, které se u participantů vyskytovaly, pokud chtěli svému protějšku dát najevo svůj zájem a vyjádřit mu svou náklonnost. Tyto neverbální projevy popsali participanté v případě dlouhodobého vztahu. Na začátku této kapitoly uvedu případy, kdy participanté popsali své neverbální chování, ale nerozlišili, jestli ho použili při seznamování u dlouhodobého nebo krátkodobého vztahu. Budou to strategie, které používají vždy při seznamování s protějškem opačného pohlaví, kterého chtějí zaujmout, který se jim líbí.

Strategie neverbálního chování při seznamování – nespecifikovaný vztah

Muži: Muži popisovali často jako neverbální strategii polohu či postavení těla. Tomuto neverbálnímu projevu se říká posturální expanze – rozpínání těla ve fyzickém prostoru. Expanzivita způsobuje, že kandidát na rande vypadá dominantněji. Neverbální projevy dominance zvyšují šance na to, že bude osoba vybrána jako potenciální partner. Muž MHE14 nazval své chování teritoriálním (řekl, že ho používá stejně jako ostatní muži). Popsal ho takto: „Čím víc místa zabere, tím víc prostoru pak může používat a tím ženu zaujme, no“. Uvedl také, že se snaží vybrat si při seznamování přítmi, protože se pak oběma zvětší zorničky a přijdou si víc přitažliví. Mění také polohu těla tak, aby měl nohy blízko k partnerce. Nebo si sedne do L, aby se partnerka musela naklonit. Tento muž měl neverbální

strategie propracované a uměl je i velmi dobře popsat. MHE6 uvedl, že se snaží zaujmout otevřený postoj. Nestojí na druhé straně stolu, ale snaží se stát blíž k partnerce a dívá se jí do očí. MHE80 popsal, že se při seznamování snaží, aby nestál jako kůl v plotě. Popsal to tak, že se dívá protějšku do očí, přikyvuje, aby dal najevo zájem. Drbe se na bradě a gestikuluje rukama. MHE19 přiznal, že v rámci své strategie si dává pozor, jak moc gestikuluje.

Dalším popisovaným projevem byl oční kontakt. Muž MHE20 se záměrně dlouze dívá. Sleduje také partnerku, jestli se na něj dívá, nebo se dívá jinam. Snaží se s dotyčnou navázat oční kontakt, protože podle toho pozná, jestli má zájem.

Ženy: Ženy popisovaly spíše neverbální projevy, které je dělají hezčími. Popsaly, že se častěji usmívají, mění polohu těla, což je dělá přístupnějšími a atraktivnějšími. Žena FHE10 uvedla, že se snaží o hlubší pohled, o delší oční kontakt. A také víc otevírá oči, aby vypadaly větší a atraktivnější. Pak také popsala, že mezi její neverbální projevy patří řeč těla. FHE10: „Určitě dělám hodně takový body language, že se natáčím tělem k tomu partnerovi, asi i třeba prostě nějak si myslím, že třeba vystavuju víc prsa, anebo nějak jakoby možná i si myslím, že třeba hodně očima dělám. Že jakoby prostě na ty chlapy se dívám jinak, jinak mrkám, natáčím hlavu a tak.“ Také žena FHE3 popsala, že se snaží o oční kontakt. Žena FHE11 se snaží vypadat hezky. Sedí s rovnými zády a při pití používá zdvižený malíček. FHE8 se snaží narovnat, chce, aby jí vynikla prsa a také zadek. FHE10 se natáčí tělem. FHE22 používá jako neverbální projev při seznamování úsměv a smích. Díky tomu prý muži vycítí, že „je to dobrý“. Úsměv uvedly i ženy FHE3, FHE6, FHE8. Pouze jedna z žen - FHE9 uvedla, že se během seznamování snaží partnera nenápadně dotknout, nenápadně o něj zavadit. Nazvala své chování předstíranou kolizí.

Neverbální projevy při seznamování - dlouhodobý vztah

Jednotlivé kategorie, které participanti popisovali u seznamování, kterým začínal dlouhodobý vztah, byly: fyzický kontakt, řeč těla, oční kontakt, úsměv, stydlivost, intonace hlasu.

Fyzický kontakt

Tento neverbální projev byl popsán nejčastěji. Uvedlo ho celkem 10 respondentů, 2 ženy a 8 mužů. Participanti popisovali různé typy fyzického kontaktu. Buďto se jednalo o doteky, objetí nebo chycení za ruku.

Ženy: Pouze jedna žena FHE17 popsala jako neverbální projev dotyk. Sice se popsala jako velmi stydlivá, ale dotyk použila na počátku svého vztahu. Dotkla se partnera na ruce.

Muži: Muži popsali, že rádi partnerku obejmou. MHE5: „A tak jsem jí nějak jako objal nebo něco... takový ty věci.“ Také popsal, že se partnerky dotýkal a doteky jsou podle něj projevy náklonnosti. Dotýkal se jí na rukou, na obličeji a ve vlasech. MHE13: „No, že se člověk prostě chytne za ruku, objímání, něco takového. Prostě běžný fyzický kontakt s partnerem, který ale nemáte s každým, koho potkáte na ulici, že jo.“ Další popsali, že se ženy rádi dotknou, ať už na zádech, nebo na zadku. MHE10: „...velice dobře můžete někomu sáhnout na zadek, nebo na záda...“ MHE16: „...někdy pochválí, poplácá po zádech, že ano, takový letmý dotyky...“ MHE18: „Třeba když jsme byli v čajovně, tak jsme se snažili být co nejvíc k sobě a takový ty letmý dotyky. No, třeba když jsme takhle seděli, tak jsme dali takhle nohy k sobě a takhle“.

Participanti také popisovali, že se jich naopak dotýkal partner. Ale toto popisovaly hlavně ženy. Pouze jeden muž uvedl, že se ho dotýkala jeho partnerka.

Ženy: Žena FHE5 nazvala tento neverbální projev jako „krok“. Partner na ni sáhl a tím podle ní „zabil tu nejistotu“ co bude. Vyzoroval prý, že si takový dotek může dovolit. Evidentně mu to žena dovolila a takový „krok“ přivítala. Žena FHE12 dokonce uvedla, že nemá ráda, když je někdo blízko ní. Partnera, se kterým pak měla dlouhodobý vztah, ale k sobě pustila. Řekla: „... nechala jsem ho na sebe sáhnout, že jo, když se natáhl, v tomhle jsem se změnila v tu chvíli“. Dovolila tedy partnerovi něco, co jinak nemá ráda. Zdá se, že tento dotyk pro ní velmi znamená, už jen pro to, že si ho pamatuje a mluví o něm. Žena FHE16 popisuje dotyk jako zásadní, protože poté, co se partner dotkl jejího lokte (a půjčil jí mikinu) začala přemýšlet o tom, že by spolu mohli mít vztah.

Muži: Muž MHE4 popsal, že dotyk v jeho případě přišel od jeho partnerky. Ona byla iniciátorkou doteků, protože on je stydlivý a byl nervózní a vždy spíše ucukl.

Řeč těla

Druhým nejčastějším neverbálním projevem, kteří participanti popisovali, byla řeč těla. V rozhovoru ji uvedlo 6 žen a 5 mužů. Ženy se snaží vypadat lépe, vystavují víc prsa, naklání hlavu, sedí s rovnými zády. Muži se snaží zaujmout takový postoj, aby mohl na ženu líp působit, aby ji měl blízko, aby jí mohl dávat najevo svůj zájem.

Ženy: FHE8: „Tak určitě se snažím trošku mluvit tělem, jako snažím se narovnat a směju se skoro pořád, takže to není nic speciálního.“ FHE10 uvedla, že si natáčela vlasy

na ruku. Zároveň uvedla, že toto dělá, když s někým flirtuje. FHE15: „Asi možná si víc dávám pozor na to, jak blízko stojím tomu člověku, ale to je asi ale se všema cizíma lidma si myslím. Jako abych nestála moc blízko, nebo takhle. Seděla jsem tam co předtím a snažila se moc nemít ruce na lavici.“ FHE18: „No tak zvednout obočí, otevřít oči do široka, nějak jako zamrkat třeba, pak se usmát, pak hodit hlavou, asi vlasy a tak.“

Muži: MHE18: „No třeba, když jsme takhle seděli, tak jsme si dali nohy takhle k sobě a takhle.“ MHE20: „To se hrozně blbě popisuje, to jsem si nikdy neuvědomil. Myslím, že koukám přesně takhle debilně s nakloněnou hlavou jako teď.“

Oční kontakt

To, že k neverbálním projevům při seznamování patří oční kontakt, uvedlo celkem 8 dotázaných (5 žen, 3 muži). **Ženy:** FHE7: „Házela jsem nějaký pohledy.“ FHE10: „Nějak jakoby možná i třeba jako si dávám možná i si myslím, že třeba hodně očima, dělám. Že jakoby prostě na ty chlapy se dívám, jinak mrkám, natáčím hlavu a tak. No, myslím, že dýl, že je to takový hlubší pohled. Že třeba s ženami, jakoby s chlapama, co se mi nelíběj, to jsou prostě takový ty pohledy, že prostě na vás kouknu a hned se kouknu jinam, a že jako neudržuju delší kontakt. Což určitě s tím chlapem, co chci sbalit, tak jo, no. To jsou takový hlubší pohledy si myslím no A myslím si, když nad tím přemejšlím, že možná víc otevírám oči, aby vypadaly větší.“ Participantka FHE16 popsala, že se snaží oční kontakt prodloužit a tím nejspíš zaujmout. „Že se člověk podívá do očí, že fakt to jako bylo ne na vteřinu, ale na tři vteřiny.“ Další žena zase používá jiný typ pohledu, který popsala jako vyzývavý. FHE18: „Házím takový pohledy. Vyzývavý pohledy. No tak zvednout obočí, otevřít oči do široka, nějak jako zamrkat třeba, pak se usmát, pak hodit hlavou, asi vlasama a tak.“

Muži: MHE20 řekl, že jeho pohled je v tu chvíli jiný. Neliší se ale délkou očního kontaktu, ale popsal, že je jeho pohled zamilovaný: „Já si myslím, že kdyby se na mě někdo koukal, tak by musel poznat, že mám takovej ten zamilovanej pohled, že na ní koukám jako na obrázek.“

Vypadá to, že pohled je spíše záležitost žen. Pohled má u nich vyzývavou funkci. Muži naopak pohledem monitorují.

Úsměv a smích

Dalším z neverbálních projevů, kteří respondenti popisovali, byl úsměv. Někdy se tyto neverbální projevy objevují současně. V rozhovoru ho uvedlo 6 žen a 4 muži. Participanté popisovali, že se smějí víc, někdy změni intonaci hlasu při smíchu.

Ženy popsaly, že se během seznamování smějí víc. FHE11: „No, já myslím, že jsem se taky usmála. Myslím, že jsem byla vysmátá od ucha k uchu nejspíš.“ FHE16: „Jo, nebo jinak se možná směju, možná jiná intonace hlasu.“ FHE17: „Určitě, víc se usmívám a i mimo kontakt s tím člověkem, tak to na mě prý je vidět, když jsem zamilovaná. Víc se usmívám, jsem taková nějaká rozjařená.“

Stydlivost

Někteří participanté uvedli, že se během seznamování chovají stydlivě. Stydlivost není přímo neverbální projev. Je to celý soubor chování. Je ale důležité zmínit i tento způsob jednání. Ve své odpovědi to uvedli 4 muži a 3 ženy. Jejich stydlivost často způsobuje nervozitu, takže jim to v seznamování spíš brání. Ovšem někdy je stydlivost považována za určitou roztomilost a tím je stydlivý člověk naopak pro druhé pohlaví přitažlivý.

Ženy: FHE15 uvedla, že při prvním setkání s partnerem tak styděla, že se bála na něj i podívat. Takže vlastně pořádně neviděla, jak vypadá. Navíc jí nervozita svazovala ruce a nemohla pořádně psát. Setkání totiž proběhla ve škole na přednášce. Takže se její písmo proměnilo v klikiháky. FHE17 popisuje: „Je fakt, že jsem dost plachá, jsem introvertní a určitě nejsem iniciativní. Třeba ve škole mě třeba nějaký kluk oslovil a většinou nepochodil.“ FHE22 zase díky své stydlivosti udržovala určitý fyzický odstup. Seděla dál od partnera a jemu se to zdálo divné si k ní přisednout.

Muži: MHE4: „Vždycky na mě bylo vidět, jako že jsem strašně napjatej, a že jsem třeba nějak mimoděk ucuknul, třeba před nějakým pohybem, když ona se mi snažila narovnat kapucu od bundy nebo něco takovýho...“ Jeho partnerka později uvedla, že jeho stydlivost a nervozita se jí na něm líbila. MHE80: „No, to je spíš jako, že se nechceš dostat do očního kontaktu, abys nemusela zahájit konverzaci třeba. Nijak jako, že se vyhýbáš cestou chodbou pro pivo, to asi ne. A takový to, takovej ten úcuk, že jo, aby nemuselo nastat to tak co, jak se máš, nebo něco takovýho.“

Intonace hlasu

Změnu intonace hlasu uvedly pouze dvě participantky, a to FHE10 a FHE16.

Být milý

Neverbální chování, které můžeme shrnout do názvu „být milý“ v našem výzkumu popisovali pouze muži. Popis takového chování jsem našla u šesti z nich. Většinou popisovali, že se snažili chovat přátelsky, gentlemansky.

Muž MHE16 uvedl, že se snažil chovat mile, začít hovor, ale nedat hned najevo zájem. Nedat partnerce hned najevo „že se snaží jí dostat do postele“. MHE6 uvedl, že se na partnerku snažil působit mile. Chtěl na ni tím zapůsobit a vypadat jako přátelský a pohledný chlapec. Přestože je při styku s lidmi uzavřený, u ní se snažil působit otevřeněji.

Závěr

U mužů byl nejčastějším neverbálním projevem fyzický kontakt. Shodlo se na tom 8 mužů, kteří popsali, že dotek iniciovali sami. Zároveň také ženy popisovaly, jak se jich muži dotýkají, byli iniciátory doteků. To uvedly celkem 4 z nich. U mužů pak následuje řeč těla a být milý. Ženy uvedly shodně Řeč těla a Úsměv. U fyzického kontaktu – doteku - jsem zaznamenala i případy, kdy participantů popisují, že se jich dotýkal partner. V naprosté většině tuto situaci popisovaly ženy. Pouze jeden muž přiznal, že se ho první dotkla žena. Zdá se tedy, že dotyk je neverbální projev, který více používají muži. Stydlivost se objevila v téměř stejném poměru. Zvláštní kategorií je být milý. Toto neverbální chování popisovali pouze muži.

3.3 Krátkodobý vztah

Výzkumníci se také v rozhovoru zajímali o průběh, formu seznámení a neverbální projevy při navazování vztahu, který se později ukázal jako krátkodobý. Jde o zpětné pátrání, protože v reálném čase si samozřejmě lidé neuvědomují, zda a jak se vztah vyvine a jak dlouho bude trvat. Za krátkodobý vztah považuji vztah, který trval méně než 3 měsíce. Do této kategorie jsem zařadila i vztahy na jednu noc. Odpovědi jsem znovu utřídila do stejných kategorií, aby bylo možné porovnat je s údaji u dlouhodobého vztahu a najít rozdíly.

Žena FHE4 na otázku, zda někdy měla takový ten pocit, že tento vztah je ten pravý, zda někdy měla takovéto „huuuu“: „No, měla a mě přijde, že to vždycky skončí tragicky, protože to je nějaký... já jsem na to ještě nepřišla.“ Hezky to popsal muž MHE16, když odpovídal na otázku, zda lze porovnat začátky dlouhodobého a krátkodobého vztahu takto: „Já myslím, že to není definovaný to můj chování v počáteční chvíli tím, jestli jde o krátkodobý, nebo dlouhodobý vztah, ale tím, kde ten vztah vzniká. Protože, jak už jsem říkal předtím, je hodně velký rozdíl, jestli třeba na plese, teď se mi tam nějaká holka opětuje sympatie a teď já vím, že mám jen pár hodin na to, abych na ní udělal dostatečný dojem k tomu, aby se mnou šla domů. Když je člověk na letním táboře, tak na to má celý týden. A to je ten rozdíl. A jestli z toho bude v konečném důsledku krátkej, nebo dlouhobej vztah, to prostě člověk neví a nepočítá s tím dopředu, jako mnoho mejh dlouhobejch vztahů se

vyvinulo z krátkodobýho, kdy a no, několik mejch krátkodobejch, tak tam byl člověk zklamanej z toho, že to nebylo dlouhodobý.“

3.3.1 Způsob seznámení

Seznamka, internet, Facebook

To, že se seznámily na Seznamce, uvedly pouze dvě ženy. V obou případech to byla seznamka Tinder. Žena FHE4 odpověděla, že se takto seznamovala, když byla na Erasmu v Amsterdamu. Řekla: „No tak v tom Amsteru jsem se vídala s hodně chlapama, ale i přes Tinder.“ Ženě FHE5 seznamování přes Tinder vyhovuje. „Mě to moc nebaví ta nejistota a tak dále. Takže no přesně tak. A na tom Tinderu to bylo ještě víc zbavený nějaké nejistoty. Tam je to jasný už od začátku, o co těm lidem vlastně jde.“ Dále popisuje, jak to podle ní ve většině případů vypadá, když se lidé seznamují na Tinderu: „Podle mě nemalá část je to, že se asi vyloženě domluví, že se spolu jako vyspí a kvůli tomu se vyloženě sejdou, ale pak lidi jdou asi i na nějaký normální randíčko a tam vidí, jestli jo, nebo ne. Ale jako já jsem tam nehledala vlastněovej vztah a ejhle, stalo se...“

Na rozdíl od vztahů dlouhodobých nevznikl ani jeden vztah, který se později ukázal, jako krátkodobý, na Facebooku.

Přes přátele

V této kategorii máme stejně jako u vztahů dlouhodobých i odpovědi těch participantů, kteří uvedli, že se seznámili na koncertě nebo na hudebním festivalu, protože i tam přišli původně s přáteli.

Ženy: Participantky FHE3 a FHE15 uvedly, že se seznámily na festivalu. Žena FHE15 uvedla, že na festivalu byla opilá, takže nakonec skončili spolu ve stanu a vyspali se spolu. Uvedla, že toto často nedělá, a že za její chování v tu chvíli mohl alkohol.

Muži: Muž MHE11 poznal partnerku v baru, kam přišel s přáteli a muž MHE20 poznal partnerku poté, co viděl její fotku na Facebooku kamarádky a napsal jí o její telefonní číslo. Takže je seznámila jeho kamarádka. MHE7: „Já myslím, že mě s ní seznámil kamarád. No hráli jsme spolu, já myslím, že nějaký, nevím, jestli aktivity nebo nějakou jinou stolní hru. Ale já myslím, že jsem to viděl, že o mě projevuje zájem.“ Muž MHE14 poznal velmi záhy, že partnerka, se kterou se seznámil prostřednictvím své kamarádky, není ta pravá. Řekl to takhle: „Já jsem se teďka nedávno viděl se svými kamarády a my máme společnou kamarádku, které jsem řekl, ať mi domluví rande. S touhle. A ona mi ho domluvila a já jsem

si pak psal tedy už jenom s tou slečnou. A zjistil jsem teda, že to není úplně to, co bych chtěl, že to není člověk, se kterým bych chtěl být ve vztahu, nicméně ona nějak ke mně podle všeho chová náklonnost a docela jasně mi dávala najevo, že by byla ráda, kdyby se mnou něco měla, a tak to nějak vyplynulo.“ MHE19 uvedl, že krátkodobé románky nemá rád, ale přesto jeden zažil. Byl v té době hodně mladý a potkal starší partnerku, když byl s kamarády na nějaké akci. Hned po té akci mu napsala, sešli se a vyspali se spolu. Tím vztah skončil. MHE80 navazuje krátkodobé vztahy většinou v baru. Popisuje, že většinou jsou oba opilí, jde jim jen o sex. Podle něj je pak ideální říct:“ tak dobrý“, nebo „už se nikdy nevidíme“, „nic z toho nebude“. Ženy podle něj vědí, do čeho jdou. Takže toto pro něj není problém.

Náhodou

Ani jeden z participantů neuvedl, že by jeho vztah, který se nakonec ukázal jako krátkodobý, vznikl náhodou.

Škola, práce

Velmi častým místem, kde vznikaly krátkodobé vztahy, byla škola či práce. V této kategorii jsou uvedeny i odpovědi, ve kterých participanté uvedli, že se seznámili na táboře, kde byli jako vedoucí.

Ženy: Tři ženy uvedly jako místo seznámení práci nebo školu. Žena FHE22 popsala svůj krátkodobý vztah jako vztah na jednu noc. Muže poznala na školním kurzu. Přiznala, že dotyčný nebyl ani její typ. Měl sice charisma, ale hlavní příčinou toho, že se spolu vyspali, byl alkohol.

Muži: Celkem 3 muži uvedli, že se seznámili ve škole nebo v práci. MHE9: „Byl jsem na nějaké lodi, tedy na Vltavě, která byla koncipována jako setkání studentů a absolventů rekněme univerzity.“ MHE21 potkal partnerku na táboře během závěrečného večírku. Byl unavený a opilý. Slečna ale o nějjevila velký zájem, i když on si myslí, že měla zájem jen o sex. Takže se spolu vyspali. Tím vztah skončil.

Závěr

Nejčastějším místem, kde vznikaly krátkodobé vztahy heterosexuálních žen, byla škola, nebo práce. U heterosexuálních mužů pak vznikaly tyto vztahy nejčastěji přes přátele. U homosexuálních mužů byla popsána pouze dvě místa, kde takové vztahy vznikají – seznamka a přes přátele. Seznamka byla naprosto nejčastějším místem vzniku krátkodobých vztahů. Zdá se tedy, že jak dlouhodobé, tak krátkodobé vztahy u homosexuálů vznikají nejčastěji na seznamkách. Zato ani jeden heterosexuální muž seznamku jako místo, kde

vznikl jeho krátkodobý vztah, nevedl. Co se týče vztahů na jednu noc, prožili je ve více případech muži. Někteří ho hledali cíleně, jiným pomohl k seznámení alkohol.

3.3.2 Průběh seznámení – první rande

Také u počátků vztahů, které se později ukázaly jako krátkodobé, zajímaly výzkumníky situace, kde proběhlo první setkání, první rande. I zde lze najít několik společných rysů. Znovu jsem použila třídění podle toho, kde vztah vznikl.

Seznamka

Ze dvou žen, které se seznámily na seznamce- první rande popsala pouze jedna z nich. Uvedla, že se byli projít.

Přes přátele

Obě ženy, které uvedly, že se seznámily přes přátele, měly první rande v baru, či hospodě. FHE3 řekla, že alkohol pomohl partnerovi, aby se přestal stydět. „Pak to vyplynulo a druhý den jsme šli spolu na drink a tam to bylo takový, že už potom právě se moc neostýchal.“ Ze čtyř mužů měli dva první rande doma a jeden uvedl, že šli do baru. Jeden participant první rande nepopsal.

Škola, práce

U krátkodobých vztahů, které vznikly ve škole, nebo v práci, bylo nejčastěji první rande v hospodě, či baru. Dvě ze tří žen uvedly, že měly rande v baru. Třetí žena, která se seznámila na táboře, měla první rande ve stanu, kam jí partner pozval. Také dva ze tří mužů měli první rande v baru. Třetí pozval partnerku do divadla.

3.3.3 Neverbální projevy – krátkodobý vztah

Snažila jsem se zmapovat neverbální projevy, které participanté používají při seznamování a vztah, který potom vznikl, byl krátkodobý.

Fyzický kontakt

V odpovědích participantů byl nejčastěji popisovaným neverbálním projevem fyzický kontakt. Uvedli ho 2 ženy a 5 mužů.

Ženy: FHE3 uvedla, že pro ni je důležitý tanec. A při něm právě používá neverbální projevy. Nejdřív tančí sama, ale postupně se snaží k partnerovi přiblížit, aby nakonec tančili

v páru. Tancem tedy vyjadřuje svůj zájem o kontakt. Další žena popsala, že se během seznamování dotýká. FHE4: „Podle mě jsem mnohem milejší, než pak v reálu. Postupně, nemusím být až tak milá furt. A možná se i dotýkám... to hrozně záleží. počkej..jo no...dotýkám se určitě.“ Participantka FHE17 používá občas letmé dotyky, ale neverbálně projevuje zájem takto: „Eee tak snažím se nějak více zájem projevovat, snažím se dát i neverbálně najevo, že víc komunikuju než s ostatními. I třeba postavením těla... letmé dotyky jsou mi celkem cizí, ale občas, když jako to v sobě tak nějak vzbouřím, tak třeba i nějaký letmý dotyk zvládnou.“ FHE16 popsala, že se jí dotýkal její partner. Šťouchl jí do ramene, plácl přes nohu, koleno. Uvedla, že podle jejího názoru je rozdíl mezi neverbálními projevy u dlouhodobého a krátkodobého vztahu v tom, že pokud se jedná o dlouhodobý vztah, tak se jí partner dotkne na neintimních částech těla, třeba zádech. Zatímco pokud jde o krátkodobý vztah, nebo jen vztah na jednu noc, pak se jí dotkne na částech těla, které souvisí se sexem.

Muži: Participant MHE16 se během seznamování snaží o nenásilný fyzický kontakt: „No, během té konverzace se tam projevují, buď se projevuje nějaká pozitivní zpětná vazba, nebo ne, a ve chvíli, kdy ano, tak tam člověk nějak stupňuje to flirtování, potom si hledá nějaké záminky k nějakému nenásilnému fyzickému kontaktu, ale snaží se, aby to vyplynulo přirozeně.“ Pro muže MHE20 jsou důležité dotyky. Těmi vyjadřuje svůj zájem. „Určitě ty dotyky jsou třeba pro mě hrozně důležité. Buďto jak jsem mluvil předtím o těch letmých dotycích, anebo prostě být nějak tomu člověku nablízku a dotýkat se ho. Když jsme šli na procházku po Praze a já jsem vždycky po nějaké době se, jsem jí vždycky chytnul jako okolo ruky a šel jsem s ní tak, že jsem jí držel celou tu ruku, že jsem do ní byl zaklesnutý, a tak jsem si jako naivně myslel, že když mě neodstrčila, tak že se jí to líbilo a prostě pro mě osobně to bylo součástí toho, že jsem jí vyjadřoval tu náklonnost. Takže součástí toho flirtování pro mě je vyjadřovat tu náklonnost.“

Z odpovědí je zřejmé, že v kontextu krátkodobých vztahů používají fyzický kontakt, hlavně dotyk, zejména muži.

Oční kontakt

Dalším z typů neverbálního chování při navazování krátkodobých vztahů byl oční kontakt. Označili ho 3 ženy a 2 muži.

Ženy: FHE17 popsala, že díky pohledu z očí do očí převzala iniciativu a dala najevo svůj zájem. „To bylo po dlouhé procházce, byl takový dlouhý pohled z očí do očí, tak nějak jsem sama čekala, že to přijde, ono to tak nějak nepřicházelo, tak jsem vlastně ten krok, nějaké to přiblížení, podnikla já.“

Muži: Naopak participant MHE9 popsal, že na sebe s partnerkou vrhali krátké pohledy a tím dávali najevo zájem.,, Jenom jsme byli v nějaké vzájemné blízkosti, ale taky nevím. Slyšel jsem jí, jak si třeba povídá, já jsem byl se svými kamarády a tak. Ale jako párkrát jsme se na sebe podívali určitě.“ Muž MHE20 používá dlouhé pohledy. Snaží se partnerce dívat nejen do očí, ale prý skrze ty oči na tu ženu. Ten pohled popsal jako takový, při kterém mrazí.

Stejně jako u dlouhodobých vztahů se zdá, že ženy používají oční kontakt k upoutání pozornosti a signalizují jím zájem. Muži pohledem, či očním kontaktem monitorují situaci a eventuální zájem přítomných žen.

Řeč těla

V našich rozhovorech popsali v tomto případě neverbální projev Řeč těla pouze dvě ženy a jeden muž.

FHE13: „Nejsem si toho vědoma vlastně, asi něco používám, ale vůbec si toho nejsem vědoma. Nebo možná jo, ale přemýšlím, co by to mohlo být. Možná si často hraju s náramkem. Myslím si, že tohle jo, ale nemám to nějak promyšlený.“ Žena FHE18 se popisuje jako velmi nesmělá, stydlivá. Chová se spíše odmítavě, uzavřeně. Jako neverbální projev popisuje toto: „No určitě, tak jako se stáhnou, nějak moc negestikuluju, nebo se od něj odvracím, dávám mu najevo, že jako ne.“

Muž MHE3 nazval svou řeč těla jako „fyzické nuance“, ale vlastně popsal, jak se snaží změnit postavení svého těla tak, aby nestál naproti ženě, ale vedle ní. Že kdyby stál naproti, vypadal by podle něj jako nějaký oponent. Pokud stojí vedle ženy, jsou těla v tenzi a víc na sebe reagují.

Úsměv a smích

Pouze tři účastníci rozhovorů uvedli jako neverbální projev úsměv. Jednalo se o 2 ženy (FHE16 a FHE22) a jednoho muže – MHE15.

Závěr

Nejčastějším neverbálním projevem žen byla řeč těla, následována očním kontaktem a fyzickým kontaktem. Muži často uvedli fyzický kontakt, hlavně různé formy doteku.

Porovnáme-li neverbální projevy heterosexuálních žen a mužů se homosexuály, zjistíme, že většina jich je podobných. I u homosexuálů byl nejčastějším neverbálním projevem u tohoto typu seznamování fyzický kontakt. Homosexuálové ale popsali trochu

jiné způsoby kontaktu – například to, že dají partnerovi ruku do rozkroku, což se u heterosexuálů v našem výzkumu nevyskytuje. Dalším neverbálním projevem, který byl shodný, je jak řeč těla, oční kontakt a úsměv. U řeči těla popisovali homosexuální muži, že se snažili o lepší, slušnější chování, aby si muž, o kterého měli zájem, o nich nemyslel nic špatného. Ani tento typ chování jsem u heterosexuálních mužů a žen nenašla.

3.4 Flirt

Další otázkou, kterou jsme si kladli, bylo, zda a proč respondenti flirtují. Jaký k tomu mají důvod a také, jak se neverbálně projevují během flirtu.

3.4.1 Důvod flirtu

Jako důvod flirtu popisovali muži a ženy: pobavení a hra, získání přátelství, či vztahu, sex a zvýšení sebevědomí. Vědomými neverbálními projevy, které provázejí flirt, jsou v našem výzkumu oční kontakt, fyzický kontakt, úsměv a řeč těla.

Pobavení, hra

Nejčastější důvod, proč účastníci rozhovorů flirtují, byla zábava, pobavení, hra.

Ženy: FHE13: „Bylo to v pohodě s nima, dobře jsem si povídala, ale na něco, na něco dalšího, jakože dál se s nima vídat, nebo tak, to asi ani ne.“ Žena FHE17 vyloženě popsala flirt jako hru: „Asi je to spíš jako taková humorná hra, bych řekla. Protože je pravda, že když bych chtěla navázat vztah, tak asi bych na to šla radši jinak, než třeba mrkáním.“ Žena FHE18 řekla, že flirt považuje spíš za provokaci. Uvedla: „Přijde mi, že to dělám automaticky, když jsem s nějakým klukem a jako vidím, že o mě má třeba zájem, tak se snažím občas jako malinko provokovat, pak mi dojde, že třeba zacházím daleko, že bych neměla, tak se zase stáhnou a chovám se odměřeně trochu.“

Muži: Velmi pěkným příkladem toho, že flirt může být jen hra, je výpověď muže MHE2. Popsal to takto: „Ve skutečnosti je to taková zábava. Asi obě strany víme, že z toho jako nikdy nic nebude, tak je to takovej jako no, zasmějeme se, mám z toho takovej jako příjemnej pocit chvílku, a pak se jako jede dál. Jako nemyslím si, že by z toho bylo něco hlubšího. Jo, baví mě to.“ Také další participant popsál flirt jako zábavnou hru. MHE4: „Tak jako můžou flirtovat jen tak jako z hecu nebo, že to berou jenom jako nějakou hru, anebo třeba i za účelem nějaký kratší známosti, jenom na jednu noc a tak.“ MHE6: „Většinou... no já to teda moc nedělám, ale většinou při situacích nějakých jako společenských aktivit. To znamená hospoda nebo něco takovýho. Je to jako... těžko říct, co z toho člověk má. Je

to takovým způsobem jako nabuzující nebo zábavný. Nevím, nějakým způsobem je to příjemný.“ MHE9: „Tak třeba je to i způsob zábavy, že to i někoho baví. Někdo je třeba víc otevřenější, jako extrovertní, že rád navazuje jako spousta nových známostí.“ MHE10: „Flirt mi přijde, že je to jako nezávazná konverzace s nějakým jako lehce erotickým podtextem.“ Participant MHE11 popsal, že flirtuje z nudy, takže vlastně, aby se zabavil. „No tak asi to může být jenom tak z nudy. Anebo pak asi za účelem toho, abych někoho ulovil no.“ Stejně tak muž MHE13: „Když bych to bral takhle, jak jsem to popsal, tak většinou asi proto, abych tu osobu nějak zaujal, upoutal pozornost, případně jí pobavil, zpříjemnil den, haha, nevím, jestli je to účel, asi bych to tak řekl, no.“ MHE17: „Já si nemyslím, že by to nutně mělo mít účel. Mě to prostě baví. Ať už to končí něčím vážným, ať už to končí něčím nevážným, ať už to nekončí, ta činnost je v podstatě zábava. Asi tak bych to, no.“ MHE20: „...a i když vím, že s touhle z toho nikdy nic nebude, a i když jsme si to jako vyjasnili, a prostě nám oběma bylo hrozně příjemný být spolu a hladit se a tak, tak třeba teďton máme ty flirtovací konverzace, třeba s těma sexuálníma narážkami, třeba právě proto, alespoň z mé strany, že mě to prostě baví, a jakoby nedělám tím nic špatného ještě furt.“

Získání přátelství či vztahu

Druhým nejčastějším důvodem flirtu bylo získání přátelství nebo vztahu. Uvedlo to celkem 10 participantů, z toho 8 mužů.

Ženy: FHE14: „Asi za účelem, abych zaujala toho kluka taky. Abych zaujala, to je jako asi v tu chvíli nepřemýšlíte, co udělat, jestli si ho vezmete, nebo ne.“ FHE15: „No abych získala nějaký kontakt, nebo něco takového.“

Muži: Muži často uváděli, že začínají flirtem, když se chtějí seznámit. Takže si od flirtu nejspíš slibují začátek nového vztahu. Muž MHE9 uvedl: „Tak určitě je to, pokud nemám vztah, tak je tam ta možnost, že jsem prostě otevřený tomu, nějaký nový vztah začít.“ I další muži se vyjádřili, že flirtují ze stejného důvodu. MHE10: „Tak já myslím, že někdy budu flirtovat s někým jako třeba v úmyslu jako nějakým způsobem, aby to pokračovalo, aby vlastně neskončilo jenom u toho.“ MHE14: „A takové mělo by z toho vyzařovat nějaké pohlazení po duši, bych řekl. No a za účelem asi přátelského vztahu. Nebo takového nahození sítí bych to nazval asi.“

Sex

Také získání sexu se objevilo jako důvod flirtu. Uvedli ho 3 ženy a 3 muži. Žena FHE10, řekla, že jí flirtování kvůli sexu připadá přirozené: „Já si myslím, že to je jakoby ten

přirozenej sexuální pud, kterému prostě jako dávají jakoby společensky tolerovanou podobu ty lidi.“

Muž MHE20 spojuje flirt se začátkem krátkodobého vztahu, vztahu třeba i jen na jednu noc. Proto se jeho projevy liší od těch, které by dělal, pokud by hledal vážný vztah. Uvedl: „U toho krátkodobýho nejsem, bych řekl tak moc opatrněj, abych třeba neudělal něco špatně, protože jdu jednoznačně za tím cílem mít sex. A protože je to prostě fyzická potřeba a já vím, že vy to berete jako citově, já vím, že my to tedy taky máme tak občas, ale občas je to opravdu jenom fyzická potřeba.“

Zvýšení sebevědomí

Pouze muž MHE20 uvedl, že flirtuje, aby si zvedl sebevědomí. Popsal to takto: „...nebo nějak uvnitř, že si můžu říct, že jsem třeba úspěšnej, schopnej donutit nějakou slečnu, aby po mě toužila, tak jako nějaký zvednutí sebevědomí. Možná.“

3.4.2 Neverbální projevy – flirt

Dále nás zajímalo, jaké neverbální projevy provázejí flirt a také, zda se tyto projevy liší od projevů při navazování vztahů, ať již dlouhodobých, či krátkodobých. Z výsledků, tak jak jsem je vyhodnotila, se zdá, že respondenti našeho výzkumu – muži- byli daleko otevřenější a neverbální projevy si lépe uvědomovali. Z rozhovorů je také zřejmé, že se jich na tyto projevy výzkumnice více vypytovala. Z celkových 43 odpovědí bylo 31 od mužů. Je možné, že je to způsobeno vedením rozhovorů. O všem nejde vyloučit, že muži více flirtují, nebo flirtují více napřímo.

Oční kontakt

Často popisovaným neverbálním projevem flirtu je oční kontakt. Popsalo ho 9 mužů a 2 ženy. Oči hrají při flirtu velkou roli. Oční kontakt znamená vyjádření zájmu, ať už je letmý, či jde o delší pohled. Někdy participanti popsali, že na partnera mrknou.

Ženy: FHE17: „A teď nevím, asi nějak flirtuju, asi pohledem a případně nějaké takové ty dvojsmyslné vtípky.No asi třeba se podívám do očí a zvednu obočí, nebo mrknu.“ Žena FHE18 popsala pohledy, které při flirtu používá, přímo jako „flirtovací“.

Muži: Participant MHE15 popsál, že používá několik neverbálních projevů najednou: „Snažím se ukázat, že mám zájem komunikovat, že mám zájem o to být s ní face to face. A co ještě, co ještě, oči, úsměv, tělo...“ Muž MHE17 popsál, že používá oční kontakt, pohledy, přímo během konverzace, takže spojuje kontakt verbální s neverbálním: „Asi, asi

je pro mě důležitý oční kontakt. Takže se ho snažím vyhledávat. Pokud je příležitost, tak samozřejmě jako v rámci, to není, jakože aha, líbíš se mi, aha, budu na Tebe zírat, jo, musí jako s tím jít nějak ta konverzace, dobře plynout, že jo.“ Další muž popsal svůj pohled jako delší, než v normální situaci. „A tak jsem se na ní záměrně vždycky strašně dlouze díval.“

Fyzický kontakt

Respondenti uváděli, že se během flirtu snaží i o nějaký fyzický kontakt. Šlo o objetí, letmé doteky, polibek. Uvedly to 2 ženy a 7 mužů.

Ženy: Participantka FHE9 uvedla, že se snaží o fyzický kontakt během tance. Tanec hraje v jejích neverbálních projevech velkou roli: „Další byla na punkovém koncertě, vidím ho tam, tak jdu do poga i když se mi nechce. To takový to přirozený, člověk skočí do poga, kolem ramen, slovo dá slovo, jde to přirozeně.“

Muži: Participant MHE6 spojuje dva neverbální projevy: „Určitě, tak jako oční kontakt, tělesná blízkost.“ Na otázku, co si pod pojmem flirt představuje, odpověděl muž MHE15: „Měl jsem kamarádku a chci to posunout dál než kamarádství, tak už je tam víc těch dotyků, těch letmých, takových těch neuvědomělých.“ MHE17: „A v případě, že tu slečnu bavím a je to v tomhle ohledu příjemný, tak nevím, někdy se třeba pokusím, tak když jsme ve škole, tak se třeba pokusím o letmý dotek, protože sedíme vedle sebe. Když to vyjde, tak to nechám ležet a pak se uvidí, že jo.“

Úsměv a smích

Dotazovaní také v rozhovorech uváděli, že součástí flirtu je úsměv. Dvě ženy a pět mužů uvedlo, že je úsměv neverbálním projevem flirtu.

Ženy: FHE6: „Nevím, asi když se mi někdo líbí, tak se usmívám hodně. Si myslím teda.“ Úsměv jako vyjádření zájmu popsal také žena FHE14: „Usmívám se na něj a jsem ke všemu právě pozitivní. To si myslím, že je dostatečný dávání najevo.“

Muži: MHE15: „A když se směje někdo, je tam víc takového jakoby natahování, vzájemného ne, že dráždění v erotickém smyslu, ale v tom legračním, jako udělat si srandu a trochu zaběhnu do něčeho takového, víc naznačit něco, co se hodí víc pro lidi, co jsou spolu víc, než pro kamarády.“ Jako neverbální projev, o který se snaží a nedělá ho neuvědomky, popsal úsměv muž MHE16: „Víc očního kontaktu, víc úsměvu, no, snažím se víc usmívat.“

Řeč těla

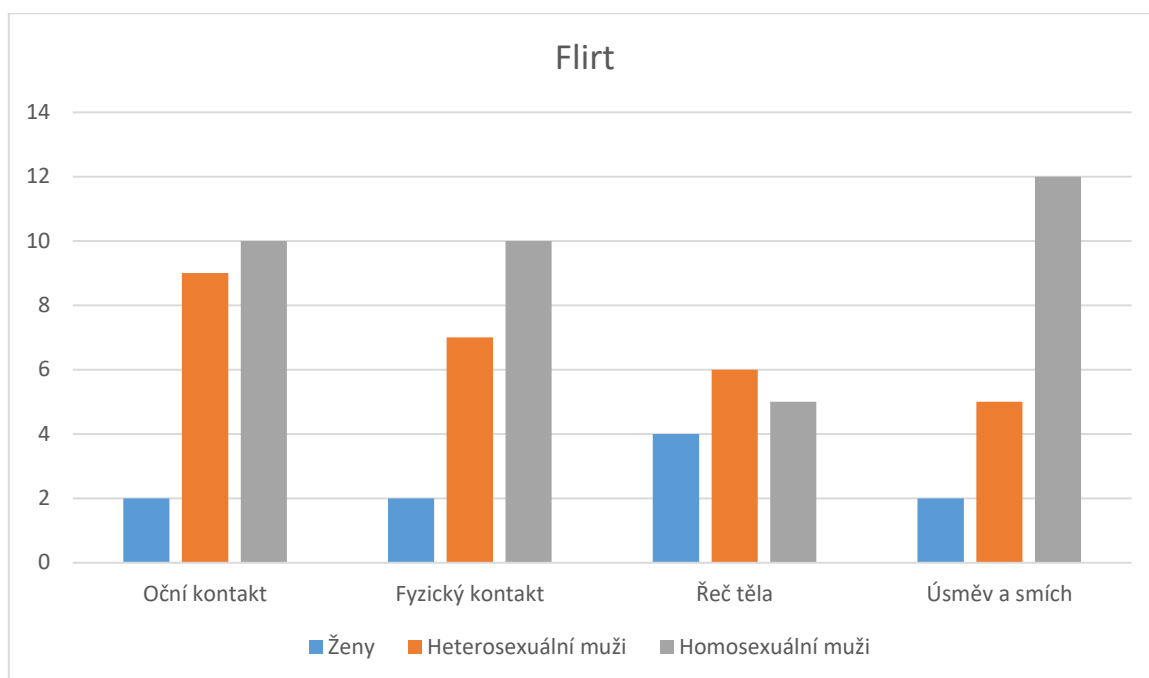
Také řeč těla patří mezi významné neverbální projevy flirtu. Ve svých odpovědích jí uvedlo 6 mužů a 4 ženy.

Ženy: FHE18 používá hned několik neverbálních projevů najednou: „No tak zvednout obočí, otevřít oči do široka, nějak jako zamrkat třeba, pak se usmát, pak hodit hlavou, asi vlasama a tak.“ FHE19: „Třeba náklon hlavy, náklon těla, takové to jako křížení noh a určitě jako pohoupnutí v bocích, jakože nestojím rovně, prkenně, ale je to takový zvlněný, takový trošku jemnější, jemnější postoj, takový ten měkčí.“ FHE10 popsala, že si natačí vlasy na ruku. Ale toto popsala, že dělala i na začátku dlouhodobého vztahu. Nejspíš je to neverbální projev, který provází její seznamování i flirt vždy nebo velmi často.

Muži: MHE7 uvedl, že se snaží, aby vypadal líp: „Jo, když na to přijde, snažím se nehrbit. Tak nějak, jakože člověk se snaží jako, tak já naštěstí nemusím moc zatahovat břicho, ale prostě člověk se snaží v tu chvíli vypadat mužně no. No jako jak jsem říkal, nehrbit se a pak jsme zpátky u toho, říkat o sobě to nejlepší.“ MHE15: „Snažím se být tělesně bližší k tomu člověku, snažím se nebýt v odstupu, snažím se být, jako když sedím naproti, snažím se nedávat signály, že se mi nelíbí, například zkřížené ruce a tak orientovat tělo od toho člověka, snažím se to ukázat, že mám zájem komunikovat, že mám zájem o to, být s ním face to face.“ MHE80: „No, snažím se být jako kompaktní, abych tam nějak nestál jako takhle, jak kůl v plotě prostě no.“

Závěr

Z výsledků vystupuje zejména fakt, že daleko lépe a více popisovali neverbální projevy při flirtu muži. Nejvíce používají oční kontakt a úsměv, následuje fyzický kontakt a řeč těla. Ženy nejčastěji uváděly řeč těla a pouze v málo případech pak oční kontakt, fyzický kontakt a úsměv. Pro zajímavost jsem porovnála neverbální projevy u flirtu heterosexuálních mužů, heterosexuálních žen a homosexuálních mužů.

Graf 1: flirt (vlastní průzkum)

Z grafu je zřejmé, že údaje u heterosexuálních i homosexuálních mužů jsou téměř shodné, až na Úsměv a smích. Ten uvedlo pouze 5 heterosexuálních mužů a 12 homosexuálních mužů. U očního kontaktu je údaj skoro shodný a muži heterosexuální i homosexuální uvedli, že jej používají poměrně často. Velký rozdíl je u údaje úsměv – tento údaj uvedly 2 ženy, 5 heterosexuálních a 12 homosexuálních mužů. Pouze řeč těla byla nejčastějším neverbálním projevem u žen. Celkově ale muži uváděli více neverbálních projevů než ženy. Výsledky ale mohou být zkreslené tím, že někteří účastníci popisovali, že jejich neverbální projevy se neliší, ani pokud se jedná o počátek dlouhodobého, či krátkodobého vztahu, ani pokud jde o flirt.

4. DISKUZE

V našem výzkumu jsme nejprve zjišťovali, kde vznikají dlouhodobé a krátkodobé vztahy. U dlouhodobých vztahů byl nejčastější způsob seznámení ve škole nebo v práci. Studie Kuperberga a Padgetta (2016) uvádí školu jako velmi časté prostředí seznámení, protože tam lidé potkají hodně jedinců opačného pohlaví a také blízkého věku a podobných zájmů. Dalším způsobem, jak účastníci navazovali vztahy, bylo prostřednictvím přátel. Tento způsob byl do roku 2013 nejčastějším způsobem seznamování vůbec, jak prokázala studie Rosenfelda et al. (2019).

Polovina účastníků našeho výzkumu uvedla, že měli sex krátce po začátku vztahu, který se později ukázal jako dlouhodobý nebo sexem jejich vztah začal. To, že měli sex po

delší době, uvedla čtvrtina mužů a jedna žena. Zdá se tedy, že sex na počátku vztahu není překážkou, aby vztah vydržel. Zároveň je zřejmé, že díky sexuální revoluci se přístup k předmanželskému sexu změnil a není již žádnou výjimkou. Naopak, nenašla jsem ani jednoho účastníka výzkumu, který by měl první sex až po svatbě.

Jak zjistil ve svém výzkumu Clore (1975), patří mezi vřelé neverbální projevy během seznamování hraní si s nějakým předmětem, častý úsměv, gesta rukama a dotek, zvrásnění obličeje, olizování rtů. Podle výzkumu Jessera (1978) používá dotek až 70 % mužů a žen. V našem výzkumu byl dotek jeden z nejčastěji používaných neverbálních projevů, který používají účastníci během dvoření. Muži na začátku dlouhodobého i krátkodobého vztahu používají fyzický kontakt, kam patří i dotek, úplně nejčastěji. Ženy také uváděly, že se jim muži často dotýkají. U žen byl dotek méně častý, častěji uváděly řeč těla a úsměv. Ženy se snaží vypadat lépe pomocí vzpřímeného postoje i úsměvu. Výsledky zhruba odpovídají dříve zjištěným údajům. Muži a ženy si uvědomují, díky kterým neverbálním signálům vypadají atraktivnější. Muži také uváděli, že se snaží o dělat dojem díky maximalizaci prostoru. Snaží se vypadat větší a silnější. Tím zvyšují své šance na seznámení.

Ve studii de Weerth a Kalma (1995) byl oční kontakt zařazen mezi nejčastěji používaný neverbální projev, který účastníci používají, pokud chtějí dát najevo zájem osobě opačného pohlaví. Také výsledky našeho výzkumu prokázaly, že oční kontakt, který má u žen vyzývavou funkci a muži jím monitorují okolí a eventuální zájem žen, je často používaný neverbální kontakt v počátcích vztahu. Ovšem v našem výzkumu nebyl oční kontakt tím nejpoužívanějším projevem. U dlouhodobých vztahů to byl u mužů fyzický kontakt a u žen řeč těla a úsměv. U krátkodobých řeč těla u žen a fyzický kontakt u mužů.

Výsledky výzkumu krátkodobých vztahů potvrdily Batemanovu teorii (1948). Muži měli častěji krátkodobý vztah, takzvaný vztah na jednu noc. Podle výše zmíněné teorie jsou ženy vybíravější. Bateman říká, že pokud rozptyl celoživotního reprodukčního úspěchu u jednoho pohlaví převýší rozptyl druhého pohlaví, tak se toto pohlaví s menším rozptylem spíše stane vybíravějším. I muži v našem výzkumu potvrdili, že pokud hledají jen sex, či vztah na jednu noc, nejsou tak nároční, co se týče vzhledu partnerky. Zároveň uváděli, že k seznámení docházelo rychleji, než u dlouhodobých vztahů. Goetz (2019) tvrdí, že u krátkodobých vztahů klesají u mužů standarty na sexuální partnery. Chování mužů z našeho výzkumu toto potvrzuje. Pokud měli zájem jen o sex, měli ho s partnerkou, kterou znali většinou jen velmi krátký čas.

Podle studií, které uvádím ve svém výzkumu, si hranici vztahu muži a ženy dobře pamatují. Tyto hranice, či body zlomu, slouží jako ohnisko následného vyprávění příběhů. Podle Mongeau (2006) obsahuje každý vztah alespoň jeden bod zlomu. Také v našem

výzkumu uváděli participanti zlomové body, které změnily jejich vztah. Opakujícími se hranicemi vztahu byly sex, kognitivní přerámování, změna chování nebo přístupu, postupný proces, náhlá událost a rozchod s předchozím partnerem. Rozchod uváděly pouze ženy. To znamená, že v době, kdy byly ve vztahu s novým partnerem, neměly ukončený vztah předešlý. Toto potvrzuje teorii, že ženy navazují krátkodobé vztahy kvůli možnosti posoudit různé sexuální partnery. V našich případech pak ženy jeden vztah ukončily a ze stávajícího vztahu se stal vztah dlouhodobý. Podle mého názoru toto zjištění potvrzuje Batemanův princip (1948) i Triversovu teorii (1985). Ženy se ukázaly jako vybíravější. Výběrem atraktivnějšího partnera tak žena zajistí lepší geny pro své potomky. Proto vybírají muže s co nejlepšími charakteristikami.

Poslední oblastí, kterou jsem studovala, byl flirt. Výsledky našeho výzkum zhruba odpovídají zjištění Henningsena (1973), který tvrdí, že lidé flirtují ze šesti důvodů: sex, zábava, zkoumání, vztah, sebevědomí, snaha dostat od druhé osoby to, co potřebuji. Naši participanti nejčastěji uvádějí, že flirtují pro zábavu a kvůli získání nového vztahu.

5. ZÁVĚR

Tato práce se věnuje počátkům vztahů mezi heterosexuálními ženami a muži. V svém výzkumu jsem se zaměřila na zejména na neverbální strategie, které seznamování a dvoření provází. Věnovala jsem se také prostředí a okolnostem, za kterých vznikají dlouhodobé a krátkodobé vztahy. Pokusila jsem se zjistit, kde se lidé seznamují. Výzkum neprokázal významné rozdíly mezi muži a ženami, co se týče prostředí, kde vztahy vznikají. Zjišťovala jsem také, zda si participanti uvědomují, kde byla hranice jejich dlouhodobého vztahu. Jako hranici vztahu uváděli participanti sex, postupný proces a kognitivní přerámování. Zajímavým výsledkem výzkumu je, že pouze u mužů se objevila odpověď, že museli změnit své chování nebo přístup a pouze ženy uváděly, že za hranici vztahu považují rozchod s předchozím partnerem.

Hlavním tématem mé práce bylo neverbální chování, kterým chtějí muži či ženy dát najevo svůj zájem, či jím vyjádřit svou náklonnost. Výsledky ukázaly, že nejčastějším neverbálním projevem mužů na počátku dlouhodobého i krátkodobého vztahu je fyzický kontakt, zejména pak dotyk. Muži jsou iniciátory doteků, používají je vědomě a i ženy popisují, že se jich muži dotýkají. Naopak oční kontakt je záležitostí spíše žen, ženy tím často vyzývají muže, aby ho povzbudily ve svádění. Ženy nejčastěji popisovaly u dlouhodobých vztahů ve shodné míře dva neverbální projevy – řeč těla a úsměv, či smích a řeč těla u vztahů krátkodobých. Četnost používání jednotlivých neverbálních projevů se

u mužů a žen liší. Zdá se ale, že se významně neliší, pokud porovnááme dlouhodobé a krátkodobé vztahy. Muži i ženy často popisovali, že používají stejné neverbální projevy u obou typů vztahů i u flirtu.

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BATEMAN, Angus J. Intra-sexual selection in *Drosophila*. *Heredity*, 1948, 2.3: 349-368.

BAXTER, Leslie A.; BULLIS, Connie. Turning points in developing romantic relationships. *Human communication research*, 1986, 12.4: 469-493.

BERNIERI, Frank J.; ROSENTHAL, Robert. Interpersonal coordination: Behavior matching and interactional synchrony. 1991.

BERCOVICI, Jennifer. The workplace romance and sexual favoritism: Creating a dialogue between social science and the law of sexual harassment. *S. Cal. Interdisc. LJ*, 2006, 16: 183.

BLOSSFELD, Hans-Peter; TIMM, Andreas. Educational systems as marriage markets in modern societies: A conceptual framework. In: *Who Marries Whom?*. Springer, Dordrecht, 2003. p. 1-18.

BRITON, Nancy J.; HALL, Judith A. Beliefs about female and male nonverbal communication. *Sex Roles*, 1995, 32.1-2: 79-90

BURGOON, Judee K.; GUERRERO, Laura K.; MANUSOV, Valerie. *Nonverbal communication*. Routledge, 2016.

BUSS, David M. *The evolution of desire: Strategies of human mating*. Basic books, 2016.

BUSBY, Dean M.; CARROLL, Jason S.; WILLOUGHBY, Brian J. Compatibility or restraint? The effects of sexual timing on marriage relationships. *Journal of Family Psychology*, 2010, 24.6: 766.

CATE, Rodney M.; LLOYD, Sally A. *Courtship*. Sage Publications, Inc, 1992.

CLORE, Gerald L.; WIGGINS, Nancy H.; ITKIN, Stuart. Gain and loss in attraction: Attributions from nonverbal behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1975, 31.4: 706.

DE WEERTH, Carolina; KALMA, Akko. Gender differences in awareness of courtship initiation tactics. *Sex Roles*, 1995, 32.11-12: 717-734.

DOWNEY, Jerrold L.; VITULLI, William F. Self-report measures of behavioral attributions related to interpersonal flirtation situations. *Psychological Reports*, 1987, 61.3: 899-904.

ENGLAND, Paula; SHAFER, Emily Fitzgibbons; FOGARTY, Alison CK. Hooking up and forming romantic relationships on today's college campuses. *The gendered society reader*, 2008, 3: 531-593.

EZZEDINE P., P. HEŘMANSKÝ, M. NOVOTNÁ, H. SEIDLOVÁ, G. ŠTOVÍČKOVÁ, M. VAŇKOVÁ, © nedatováno. E_Úvod do společenskovedních metod. Etika výzkumu [online]. Praha: FHS UK, [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <<http://www.moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>>.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. PORTÁL sro, 2008.

GIVENS, David B. The nonverbal basis of attraction: Flirtation, courtship, and seduction. *Psychiatry*, 1978, 41.4:346-359.

GOETZ, Cari D., et al. Evolutionary mismatch in mating. *Frontiers in Psychology*, 2019, 10: 2709.

GRAMMER, Karl. Strangers meet: Laughter and nonverbal signs of interest in opposite-sex encounters. *Journal of Nonverbal Behavior*, 1990, 14.4: 209-236.

GRAMMER, Karl; KRUCK, Kirsten B.; MAGNUSSON, Magnus S. The courtship dance: Patterns of nonverbal synchronization in opposite-sex encounters. *Journal of Nonverbal behavior*, 1998, 22.1: 3-29.

GRAMMER, K., KRUCK, K., JUETTE, A., & FINK, B. (2000). Non-verbal behavior as courtship signals: the role of control and choice in selecting partners. *Evolution and Human Behavior*, 21, 371 – 390.

HALL, Judith A.; GUNNERY, Sarah D. Gender differences in nonverbal communication, 2013

HARDEN, K. Paige. True love waits? A sibling-comparison study of age at first sexual intercourse and romantic relationships in young adulthood. *Psychological Science*, 2012, 23.11: 1324-1336.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Portál, sro, 2005.

HENNINGSEN, David Dryden; BRAZ, Mary; DAVIES, Elaine. Why do we flirt? Flirting motivations and sex differences in working and social contexts. *The Journal of Business Communication (1973)*, 2008, 45.4: 483-502.

HIRSCH, Linda R.; PAUL, Luci. Human male mating strategies: I. Courtship tactics of the “quality” and “quantity” alternatives. *Ethology and Sociobiology*, 1996, 17.1: 55-70.

JESSER, Clinton J. Male responses to direct verbal sexual initiatives of females. *Journal of Sex Research*, 1978, 14.2: 118-128.

JOHNSON, Amy Janan, et al. The process of relationship development and deterioration: Turning points in friendships that have terminated. *Communication Quarterly*, 2004, 52.1: 54-67.

KENDON, Adam. Some functions of the face in a kissing round. 1975. *Business Communication (1973)*, 2008, 45.4: 483-502.

KUPERBERG, Arielle a Joseph E. PADGETT. The role of culture in explaining college students' selection into hookups, dates, and long-term romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships [online]*. 2016, 33(8), 1070-1096 [cit. 2021-7-23]. ISSN 0265-4075. Dostupné z: doi:10.1177/0265407515616876

LAUMANN, Edward O., et al. *The social organization of sexuality: Sexual practices in the United States*. University of Chicago press, 2000.

MCCORMICK, Naomi B. Come-ons and put-offs: Unmarried students' strategies for having and avoiding sexual intercourse. *Psychology of Women Quarterly*, 1979, 4.2: 194-211.

MCCORMICK, Naomi B.; JONES, Andrew J. Gender differences in nonverbal flirtation. *Journal of Sex Education and Therapy*, 1989, 15.4: 271-282.

MOLLENHORST, Gerald; VÖLKER, Beate; FLAP, Henk. Social contexts and personal relationships: The effect of meeting opportunities on similarity for relationships of different strength. *Social Networks*, 2008, 30.1: 60-68

.MONGEAU, Paul A., et al. *Sex Differences in the Transition to a Heterosexual Romantic Relationship*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2006.

MOORE, Monica M. Nonverbal courtship patterns in women: Context and consequences. *Ethology and sociobiology*, 1985, 6.4: 237-247.

MOORE, Monica M. Nonverbal courtship patterns in women: Rejection signaling—an empirical investigation. *Semiotica*, 1998, 118.3-4: 201-214.

MOORE, Monica M. Human nonverbal courtship behavior—a brief historical review. *Journal of Sex Research*, 2010, 47.2-3: 171-180.

OESCH, Nathan; MIKLOUSIC, Igor. The dating mind: Evolutionary psychology and the emerging science of human courtship. *Evolutionary Psychology*, 2012

OLDHAM, C. Rebecca. *A longitudinal study of the timing of first sex in romantic relationships and subsequent relationship quality*. 2019. PhD Thesis.

PARKS, Michael. *2006 Workplace romance: Poll findings*. Society for Human Resource Management, 2006

PERPER, Timothy. *Sex signals: The biology of love*. Isi Press, 1985.

PERRETT, David, et al. Facial attractiveness judgements reflect learning of parental age characteristics. *Proceedings of the Royal Society of London. Series B: Biological Sciences*, 2002, 269.1494: 873-880.

Prispěvatelé Wikipedie, *Rande* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2021, Datum poslední revize 3. 06. 2021, 08:55 UTC, [citováno 20. 11. 2021] <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Rande&oldid=20005696>>

REIS, Harry T., et al. Familiarity does indeed promote attraction in live interaction. *Journal of personality and social psychology*, 2011, 101.3: 557.

REIS, Harry T.; SPRECHER, Susan (ed.). *Encyclopedia of human relationships*. Sage Publications, 2009.

RENNINGER, Lee Ann; WADE, T. Joel; GRAMMER, Karl. Getting that female glance: Patterns and consequences of male nonverbal behavior in courtship contexts. *Evolution and Human Behavior*, 2004, 25.6: 416-431.

ROBINSON, Michael D.; JOHNSON, Joel T.; SHIELDS, Stephanie A. The gender heuristic and the database: Factors affecting the perception of gender-related differences in the experience and display of emotions. *Basic and Applied Social Psychology*, 1998, 20.3: 206-219.

ROSENFELD, Michael J., Reuben J. THOMAS a Sonia HAUSEN. Disintermediating your friends: How online dating in the United States displaces other ways of meeting. *Proceedings of the National Academy of Sciences* [online]. 2019, 116(36), 17753-17758 [cit. 2021-7-28]. ISSN 0027-8424. Dostupné z: doi:10.1073/pnas.1908630116

SASSLER, Sharon; KAMP DUSH, C. The pace of relationship progression: Does timing to sexual involvement matter. In: *annual meeting of the American Sociological Association, New York*. 2007.

SPRECHER, Susan, Amy WENZEL a John HARVEY. *Handbook of Relationship Initiation*. Boca Raton, FL: Psychology Press, 2018 - 2008, 1 online resource (573 p.). ISBN 0-429-67323-X.

STEWART, Stephanie; STINNETT, Heather; ROSENFELD, Lawrence B. Sex differences in desired characteristics of short-term and long-term relationship partners. *Journal of social and personal relationships*, 2000, 17.6: 843-853.

STRAUSS, Anselm L.; CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1999

.

TRIVERS, Robert. *Social evolution*. 1985. (str. 139)

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. PORTÁL s.r.o, 2009.